

Materiały pomocnicze dla rodziców wspomagające rozwój dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych w nauczaniu na odległość.

Mając na uwadze to, że w obecnej sytuacji kształcenia na odległość Rodzice, w warunkach domowych, zapewniają dzieciom warunki do nauki online proponujemy wykorzystanie metod, ćwiczeń.

Najważniejsze jest znalezienie możliwie cichego i odseparowanego miejsca do nauki, gdzie dziecka nie będą rozpraszać dźwięki „życia domowego”. Pamiętajmy, aby wspierać dziecko, jego zaangażowanie, motywację do pracy, ilość włożonego czasu i wysiłku.

W przypadku dzieci z różnego typu deficytami, starajmy się wypracować rytuały dnia codziennego, pewne stałe elementy dnia nie będą dla dziecka zaskoczeniem i niewiadomą powodującą strach czy złość. Kiedy dziecko się rozprasza, ma problemy ze skupieniem uwagi, jest zniechęcone należy:

1. postarać się, aby dziecko się zatrzymało, przytrzymać za ramiona,
2. popatrzeć na mówiącego rodzica,
3. powiedzieć: „posłuchaj mnie, chcę powiedzieć Ci coś bardzo ważnego”
4. dla zwrócenia uwagi dziecka pomocne bywają różne gesty, które mobilizują jego uwagę,
5. walczyć o uwagę dziecka, a nie o to, by siedziało lub stało idealnie grzecznie, pozwolić aby machało nogami, bawiło się jakimś przedmiotem,
6. polecenia lub komunikaty powinny być krótkie i jednoznaczne.

W przypadku, gdy rodzice (nauczyciele) chcą, aby dziecko doprowadziło każdą czynność do końca należy:

1. dzielić polecenia na mniejsze odcinki,
2. nie mówić wszystkiego naraz,
3. kolejne polecenia wydawać, gdy dziecko ukończy wcześniej zadaną czynność,
4. ważna jest obecność rodzica(nauczyciela) w czasie pracy - szczególnie w przypadku zadań, które są przez dziecko nie lubiane, sprawiają trudności i dyskomfort.

Gdy dziecko zachowuje się niewłaściwie, konsekwentna reakcja na to powinna być:

1. szybka i nastąpić zaraz po przewinieniu,
2. skuteczna, doprowadzona do końca, bez odwołania kary,
3. sprawiedliwa, adekwatna do przewinienia,
4. słuszna, związana z rzeczywistym przewinieniem dziecka,
5. sympatyczna, dziecko nie jest złe, tylko popełniło błąd,
6. słowna, NIGDY nie należy stosować kar cielesnych., upokarzających.

W osiągnięciu właściwego zachowania pomocne jest nagradzanie, czyli wzmacnianie pożądanego zachowania: jeżeli na właściwe zachowanie dziecka rodzice reagują nagrodą wobec niego, to wtedy zwiększa się prawdopodobieństwo, że dziecko powtórzy to samo zachowanie w przyszłości. Jako wzmocnienie pozytywne można traktować uśmiech, dostarczenie interesujących wrażeń. Wzmocnienie musi być stosowane bezpośrednio po dobrym zachowaniu. Natomiast, gdy chodzi o wygaszanie zachowań niepożądanych nie należy reagować.

W przypadku każdego dziecka, ważne jest kształtowanie pozytywnej samooceny, dzieci potrzebują wiedzieć, że jest ktoś, kto je akceptuje takimi jakie są. Okazać zrozumienie można przez słuchanie tego, co dziecko mówi, skupienie uwagi na nim.

Materiały pomocnicze obejmują następujące obszary i zajęcia:

1. Uspołecznianie.
2. Usprawnianie w zakresie samoobsługi i zaradności życiowej.
3. Usprawnianie auto orientacji i orientacji przestrzennej.
4. Usprawnianie percepcji wzrokowej.
5. Usprawnianie koordynacji wzrokowo – ruchowej.
6. Usprawnianie manualne i grafomotoryczne.
7. Usprawnianie analizy i syntezy wzrokowej.
8. Usprawnianie analizy i syntezy wzrokowo – słuchowej.
9. Usprawnianie mowy.
10. Kształtowanie umiejętności czytania i pisania.
11. Doskonalenie umiejętności czytania i pisania.
12. Poszerzania wiedzy ogólnej z różnych dziedzin życia (w zależności od indywidualnych potrzeb i zainteresowań uczniów).
13. Wzbogacanie słownictwa.
14. Kształtowanie pojęć logiczno – matematycznych.
15. Monograficzne opracowanie liczb.
16. Doskonalenie umiejętności liczenia.
17. Usprawnianie procesów poznawczych:
  - rozwijanie spostrzegawczości
  - rozwijanie wyobraźni,
  - usprawnianie myślenia,
  - usprawnianie pamięci,
  - usprawnianie uwagi.
18. Rozwijanie myślenia logicznego.
19. Rozwijanie myślenia abstrakcyjnego.
20. Kształtowanie poczucia własnej kompetencji.
21. Kształtowanie dojrzałości społeczno – emocjonalnej oraz postaw proekologicznych.
22. Zabawy ruchowe z pokazywaniem.
23. Zagadki.
24. Ćwiczenia dla dzieci nadpobudliwych psychoruchowo.
25. Terapia SI.
26. Terapia ręki.
27. Terapia logopedyczna.
28. Ćwiczenia rewalidacyjno-wychowawcze.
29. Aplikacje wspierające rozwój uczniów.

USPOŁECZNIANIE

1. Znajomość imion rodziców i rodzeństwa oraz charakteru ich zajęć.
2. Udział w przygotowaniach do świąt rodzinnych w domu, obowiązki domowe.
3. Orientowanie się w funkcjach i wyposażeniu pomieszczeń domowych. Adres zamieszkania.
4. Witanie i żegnanie się z dorosłymi i kolegami.
5. Spełnianie poleceń nauczyciela, wykonywanie prostych prac pod jego kierunkiem.
6. Znajomość imion i nazwisk kolegów.
7. Znajomość budynku, pomieszczeń i otoczenia szkoły, nazwy szkoły.
8. Nazwa i tradycje regionu zamieszkania ucznia.
9. Utrwalanie pór roku i zjawisk jakie im towarzyszą.
10. Rozpoznawanie roślin i zwierząt.

11. Sklepy i ich asortyment, robienie zakupów, płacenie.
12. Korzystanie z usług poczty, telefonowanie, korzystanie z internetu, komunikatorów.
13. Czytanie i przeglądanie książek i czasopism, korzystanie z telewizji.
14. Szanowanie własnej pracy, pracy rodziców, nauczycieli, kolegów, odnoszenie się do nich z szacunkiem.
15. Szanowanie mienia własnego i społecznego.
16. Pełnienie dyżurów domowych np: wynoszenie śmieci, rozpakowanie zmywarki itp.
17. Używanie form grzecznościowych wobec dorosłych i rówieśników.
18. Utrwalanie norm współżycia w grupie – pozytywne kontakty z kolegami.
19. Współuczestnictwo w zabawie i pracy.
20. Włączanie się w przygotowanie wspólnych uroczystości, obrzędów, zwyczajów w klasie, w domu.
21. Udzielanie pomocy, opiekowanie się kolegami, domownikami.
22. Elementy wychowania komunikacyjnego (np. zasady poruszania się po ulicy, dojazd ze szkoły do domu).

USPRAWNIANIE W ZAKRESIE SAMOBSŁUGI I ZARADNOŚCI ŻYCIOWEJ

1. Dobieranie odzieży do odpowiednich części ciała, pogody, sytuacji, pory dnia
2. Samodzielne ubieranie się, zapinanie, sznurowanie i wiązanie obuwia.
3. Bezpieczne przechodzenie przez ulicę (przeście dla pieszych, sygnalizacja świetlna).
4. Orientowanie się w schemacie swego ciała.
5. Orientowanie się w terenie – poznawanie miasta.
6. Utrwalanie nawyków higienicznych – mycie rąk po wyjściu z toalety, przed posiłkami, po powrocie do domu, używanie chusteczek higienicznych, pielęgnacja paznokci i włosów, codzienne mycie ciała.
7. Higiena jamy ustnej.
8. Konieczność posiadania własnych przyborów toaletowych (grzebienia, ręcznika, szczoteczki do zębów).
9. Utrzymanie ładu i porządku w miejscu pobytu.
10. Prawidłowe posługiwanie się sztućcami.
11. Nakrywanie do stołu, estetyczne spożywanie posiłków, używanie serwetek.
12. Przygotowywanie kanapek, parzenie herbaty itp.
13. Konieczność dbania o czystość odzieży (codzienne zmienianie skarpet, bielizny osobistej), prasowanie odzieży, czyszczenie obuwia.
14. Dbłość o zdrowie – higiena, racjonalne odżywianie, ochrona organizmu przed szkodliwymi czynnikami.
15. Zachowanie się w przypadku bólu, choroby oraz w zagrożeniu zdrowia i życia.
16. Poznanie wartości pieniędzy, liczenie pieniędzy, robienie prostych zakupów – płacenie.
17. Składanie życzeń, wysyłanie kartki, listu, email.
18. Telefonowanie – pisanie i wybieranie numeru telefonu domowego, pogotowia ratunkowego, policji, straży pożarnej oraz prowadzenie rozmowy; korzystanie z książki telefonicznej.
19. Utrwalanie znajomości swoich danych, utrwalanie adresu.
20. Zachowanie się w różnych sytuacjach życiowych - omawianie sytuacji problemowych i szukanie sposobów rozwiązania ich. Przykłady tematów:

- a) nie potrafisz zapamiętać swojego adresu – co możesz zrobić, aby czuć się bezpiecznie?
- b) zgubiłaś się - co zrobisz?
- c) jak się zachowasz, gdy na ulicy jest taki ruch, że boisz się przejść na drugą stronę?

USPRAWNIANIE AUTOORIENTACJI I ORIENTACJI PRZESTRZENNEJ

1. Wskazywanie i nazywanie części ciała.
2. Różnicowanie prawej i lewej strony ciała: dotykane prawą ręką lewej części ciała i odwrotnie, wykonywanie poleceń (podnieś prawą nogę do góry, dotknij prawą ręką lewej stopy itp.).
3. Wskazywanie i nazywanie części ciała u osób siedzących naprzeciwko lub tyłem do ucznia.
4. Układanie przedmiotów zgodnie z podanym kierunkiem: na, pod, nad, w środku, po lewej stronie, po prawej stronie itp.
5. Wykonywanie obrotów, półobrotów: w prawo, w lewo; kroków: do przodu, do tyłu, w prawo, w lewo.
6. Układanie obrazków, symboli graficznych, znaków, cyfr według poleceń: połóż myszkę po lewej stronie kota itp.
7. Rysowanie figur pod dyktando w powietrzu i na kartce (dyktando graficzne).
8. Układanie z patyczków różnych figur geometrycznych.
9. Odwzorowywanie różnych figur geometrycznych.
10. Rysowanie kół z zachowaniem kierunku od prawej do lewej strony.
11. Odtwarzanie kształtów literopodobnych.
12. Odtwarzanie z pamięci kształtów uprzednio zaobserwowanych.
13. Układanie obrazków w kolejności, w jakiej były eksponowane.
14. Układanie obrazków wg wzoru (np. puzzle).
15. Układanie i rysowanie według instrukcji słownej.
16. Rysowanie kompozycji za pomocą szablonów.
17. Kończenie rozpoczętych rysunków.
18. Porównywanie przedmiotów i figur geometrycznych.

USPRAWNIANIE PERCEPCJI WZROKOWEJ

1. Opracowanie podstaw figur geometrycznych: koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt:
  - a) kształt, kolor, wielkość,
  - b) różnicowanie kolorów i wielkości, swobodne operowanie nimi,
  - c) różnicowanie kształtów i swobodne operowanie nimi,
  - d) obwócenie ręką, palcem kształtów figur,
  - e) kreślenie figur w powietrzu,
  - f) wyszukiwanie w otoczeniu odpowiedników omawianych figur,
  - g) obrysowywanie figur,
  - h) wypełnianie figur kolorem,
  - i) łączenie kropek, punktów wyznaczających kontury figur,
  - j) komponowanie szlaczek z figur geometrycznych,
  - k) nakładanie figur malejących, układanie figur w ciągu rosnącym,
  - l) odwzorowywanie prostych kompozycji,
  - m) samodzielne komponowanie z wyobraźni,
  - n) układanie domina geometrycznego,
  - o) wyszukiwanie i nakładanie identycznych obrazków na plansze,
  - p) wyszukiwanie ukrytych figur.

2. Ćwiczenia z elementem strzałki- odwzorowywanie, rysowanie z pamięci, rysowanie pod dyktando.
3. Nakładanie identycznych figur, obrazków na siebie.
4. Wskazywanie różnic w podobnych literach.
5. Uzupełnianie brakujących części- puzzle, pocięte obrazki wg wzoru oraz z pamięci.
6. Wskazywanie różnic i identyczności na materiale nieliterowym.
7. Śledzenie linii, szukanie drogi w labiryncie.

USPRAWNIANIE KOORDYNACJI WZROKOWO – RUCHOWEJ

1. Segregowanie figur, obrazków i przedmiotów wg kryterium koloru, wielkości, kształtu.
2. Kreślenie obszernych kół i zamykanie ich.
3. Wypełnianie konturów kolorem (kredką, farbą).
4. Obwodzenie kredką po śladzie (proste figury i kształty).
5. Pisanie po śladzie swojego imienia i nazwiska.
6. Zamalowywanie lub kredkowanie dużych wzorów i figur różnymi kolorami oraz kreskowanie pionowo, poziomo i ukośnie.
7. Wypełnianie plasteliną dużych wzorów i figur.
8. Wypełnianie konturów kawałkami papieru lub innych materiałów.
9. Wydzieranie prostych kształtów palcami.
10. Cięcie nożyczkami dowolnie oraz po linii prostej, falistej i łamanej, wycinanie różnych kształtów.
11. Wypełnianie plasteliną lub kredką wzoru postaci wg wskazówek nauczyciela.
12. Składanie postaci ludzkiej z pociętych części.
13. Rysowanie głowy – uzupełnianie oczu, ust, uszu, itd.
14. Układanie klocków, patyczków wg wzoru i własnego pomysłu.
15. Rysowanie szlaczków po śladzie, uzupełnianie szlaczków.
16. Wałkowanie z plasteliny cienkich wałeczków i obwodzenie nimi po figurach geometrycznych..
17. Wypełnianie kształtów kulkami lub wałeczkami z plasteliny.
18. Prowadzenie linii w labiryncie, „tor przeszkód”.
19. Powtarzanie ruchów za nauczycielem.
20. Zabawy zręcznościowe:
  - a) rzucanie piłeczką, woreczkiem do celu,
  - b) popychanie woreczków, piłek do bramki,
  - c) rzucanie piłki do siebie,
  - d) podskoki, przeskakiwanie przez linię narysowaną na podłodze, skakankę
  - e) lub niskie przeszkody.
21. Praca z komputerem – posługiwanie się myszą, korzystanie z portali edukacyjnych, komunikatorów internetowych.

USPRAWNIANIE MANUALNE I GRAFOMOTORYCZNE

1. Oburęczne malowanie dużych kształtów (koła, ósemki itp.).
2. Rysowanie kół ze zmianą prędkości.
3. Rysowanie kół na zmianę prawą i lewą ręką.
4. Rysowanie, malowanie ruchami poziomymi, pionowymi, falistymi, okrężnymi.
5. Lepienie figur z plasteliny.
6. Ugniatanie plasteliny i zapełnianie nią koła, kwadratu, trójkąta.
7. Wałkowanie wałeczków i obwodzenie nimi liści, liter, cyfr itp.

8. Lepienie zwierząt, miski, kubka itp.
9. Wydzieranie, wycinanie (różne kolory, wielkości i kształty).
10. Uzupełnianie brakujących elementów całości.
11. Odwzorowywanie.
12. Obrysowywanie, przekalkowanie wzoru, stemplowanie.
13. Rysowanie szlaczków z kształtów litero podobnych z wypowiedaniem sekwencji słownych lub wyliczanek.
14. Kończenie szlaczków litero podobnych.
15. Układanie szlaczków z podanych elementów.
16. Układanie figur z patyczków.
17. Elementy szycia: nawlekanie grubej igły, nawijanie nici na szpulkę przesywanie.
18. Przewlekanie taśmy przez otwory.
19. Nawlekanie koralików dowolnie oraz wg podanego wzoru.
20. Wycinanie konturów obrazków, figur geometrycznych itp.
21. Gry wtyczkowe, konstrukcje z klocków.
22. Pogrubianie konturów, kalkowanie.
23. Pisanie i rysowanie po śladzie ciągłym, liniowym i kropkowym.
24. Składanie papieru – elementy origami.
25. Zabawy palcami:
  - a) uderzanie czubkami palców o blat stołu w różnym tempie,
  - b) uderzanie palcem wskazującym jednej ręki w przestrzenie między palcami drugiej ręki,
  - c) przeplatanie swoich palców,
26. Sklejanie elementów papierowych.
27. Kopiowanie różnorodnych form graficznych.

USPRAWNIANIE ANALIZY I SYNTEZY WZROKOWEJ

1. Składanie obrazka z pociętych części.
2. Wyodrębnianie różnic między dwoma obrazkami.
3. Układanki z kolorowych figur geometrycznych (kolorowe, różnej wielkości i koloru koła, kwadraty, trójkąty, prostokąty), „pawie oczka”.
4. Rysowanie konturów wg podanego wzoru, pogrubianie konturów, rysowanie konturów przez kalkę techniczną.
5. Wypełnianie konturów kredką lub farbą.
6. Kreślenie różnych kształtów za pomocą kresek łączących wyznaczone punkty (pisanie po śladzie kropkowym).
7. Uzupełnianie niekompletnych figur.
8. Ukryte figury – wskazywanie ile i jakie figury występują na rysunku.
9. Wyszukiwanie w tekście takich samych liter, sylab, wyrazów.
10. Dostrzeganie podobieństw między wyrazami, wskazywanie wyrazów podobnych.
11. Odwzorowywanie wyrazów.
12. Układanie parami wyrazów – dobieranie wyrazów o takim samym układzie graficznym.
13. Uzupełnianie liter lub sylab w wyrazach.
14. Układanie wyrazów z liter i sylab według wzoru oraz bez wzoru.
15. Loteryjki obrazkowo – wyrazowe – dopasowywanie podpisów do obrazków.
16. Dobieranie zdań do obrazków.

USPRAWNIANIE ANALIZY I SYNTEZY WZROKOWO – SŁUCHOWEJ

1. Rozwijanie spostrzegawczości wzrokowej:
  - a) postrzeganie otaczającej rzeczywistości, oglądanie ilustracji tematycznych,
  - b) rozpoznawanie i nazywanie przedmiotów zwierząt, roślin, ludzi,
  - c) omawianie prostych czynności, sytuacji,
  - d) porównywanie przedmiotów, zwierząt, roślin, ludzi, wskazywanie różnic i podobieństw między nimi,
  - e) wyróżnianie składników szeregu, ustalanie ich kolejności,
  - f) układanie w szereg przedmiotów i ilustracji,
  - g) zauważanie zmian w szeregach.
2. Rozwijanie percepcji słuchowej:
  - a) rozpoznawanie, różnicowanie i lokalizacja różnych dźwięków,
  - b) różnicowanie wysokości i natężenia dźwięków,
  - c) odtwarzanie struktur rytmicznych (wyklaskiwanie, wystukiwanie, wygrywanie rytmu na instrumentach muzycznych),
  - d) podział zdań na wyrazy,
  - e) podział wyrazów na sylaby,
  - f) podawanie wyrazów zaczynających się od określonej sylaby,
  - g) synteza sylab ze słuchu,
  - h) analiza i synteza głoskowa wyrazów,
  - i) podawanie wyrazów zaczynających się na określoną głoskę,
  - j) nauka wierszy, dni tygodnia, miesięcy, pór roku,
  - k) powtarzanie krótkich zdań.
3. Zapoznavanie uczniów z umownymi symbolami graficznymi:
  - a) oznaczanie pogody,
  - b) rysowanie wzorów graficznych do piosenek i rymowanek.
  - c) etykietowanie obrazków.
4. Czytanie:
  - a) wprowadzenie kilku wyrazów do czytania całościowego,
  - b) czytanie zdań obrazkowo- wyrazowych,
  - c) czytanie sylab, wyrazów, krótkich tekstów.

KSZTAŁCENIE MOWY

1. Ćwiczenia oddechowe i oddechowo- głosowe:
  - a) dmuchanie kawałków waty, wstążek, wiatraczków, balonika, arkuszy bibuły, kulek papieru,
  - b) toczenie piłeczki ping – pongowej i ołówków po stole, puszczenie baniek mydlanych, bulgotanie przez słomkę w szklance wody,
  - c) wymawianie i śpiewanie ciągów samogłoskowych (aaa, aeaeae, aoaoao), ciągów sylabowych (lalala, tututu, papapa) i wyrazowych (mama-mama-mama, zima-zima-zima) na jednym wydechu.
2. Ćwiczenia usprawniające narządy mowy:
  - a) oblizywanie językiem warg, unoszenie go do góry, opuszczanie w dół,
  - b) wypychanie językiem policzków,
  - c) ćwiczenia języka – wysuwanie, unoszenie nad górną wargę,
  - d) przesuwanie po górnych i dolnych zębach, mlaskanie,
  - e) ćwiczenia warg – prychnięcie, robienie ryjka i uśmiechu, cmokanie i klaskanie wargami,

- f) parskanie, szarpanie warg palcami,
  - g) wielostronne ruchy żuchwą.
3. Ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową:
- a) rozpoznawanie głosów osób, zwierząt, pojazdów, instrumentów muzycznych,
  - b) powtarzanie usłyszanych głosek, sylab, wyrazów, zdań,
  - c) odtwarzanie prostych układów rytmicznych oraz dźwięków o różnym natężeniu – uderzanie, klaskanie, tupanie głośno lub cicho,
  - d) graficzne przedstawianie wysłuchanego rytmu,
  - e) zabawy ruchowe ze śpiewem, klaskaniem, wygrywanie rytmu na instrumentach,
  - f) wyodrębnianie głosek na początku, na końcu i w środku wyrazu,
  - g) składanie wyrazu z usłyszanych sylab a potem głosek (synteza słuchowa),
  - h) wyodrębnianie sylab a potem głosek w usłyszonym wyrazie (analiza słuchowa),
  - i) podawanie wyrazu zaczynającego się na określonej głoskę,
  - j) śpiewanie piosenek z równoczesnym wykłaskiwaniem, wytupywaniem itp. rytmu,
  - k) śpiewanie piosenek z równoczesnym ilustrowaniem ich ruchem,
  - l) słuchowe różnicowanie dźwięków – zgadywanie jaki przedmiot upadł na podłogę,
  - m) dzielenie wyrazów na sylaby z równoczesnym wystukiwaniem,
  - n) „przeliczanie” wyrazów w zdaniu na palcach i za pomocą klocków,
  - o) kończenie wyrazów przez dziecko,
  - p) etykietowanie obrazków, ćwiczenia w pisaniu z pamięci.
4. Ćwiczenia rozwijające mowę i wzbogacające słownictwo:
- a) naśladowanie głosów zwierząt, odgłosów pojazdów i instrumentów muzycznych,
  - b) zabawa grającymi zabawkami i instrumentami muzycznymi,
  - c) oglądanie książeczek nominacyjnych (na każdej stronie jest tylko jeden obrazek) z głośnym nazywaniem obrazków,
  - d) ćwiczenie imienia i nazwiska ucznia,
  - e) powtarzanie głosek, sylab, wyrazów, prostych zdań i ciągów liczbowych,
  - f) nazywanie osób, przedmiotów, zabawek, roślin, zwierząt,
  - g) nazywanie czynności- odpowiadanie na pytanie „co robi ?”na podstawie konkretnej sytuacji i obrazka,
  - h) wspólne z dzieckiem mówienie wierszyków z klaskaniem w ręce,
  - i) wygłaszanie rymowanek i wylizanek,
  - j) rysowane wierszyki, zagadki,
  - k) poprawne wypowiedzianie prostych zdań,
  - l) odwzorowywanie elementów graficznych (kreski, laski, kółka),
  - m) ł. odwzorowywanie po śladzie m.in. imienia i nazwiska, adresu,
  - n) odwzorowywanie liter, prostych wyrazów i zdań, imienia i nazwiska, adresu,
  - o) pisanie liter, wyrazów, zdań, imienia i nazwiska, adresu,
  - p) formułowanie prostych zdań i pytań,
  - q) określanie cech przedmiotów,
  - r) omawianie treści obrazków,
  - s) opowiadanie treści historyjek obrazkowych,
  - t) recytowanie wierszy, śpiewanie piosenek,
  - u) swobodne wypowiedzi na podstawie przeżyć, zjawisk, obserwacji,
  - v) czytanie książek, opowiadanie ich treści, określanie przyczyn i skutków wydarzeń, ocena postępowania bohaterów.

KSZTAŁCENIE UMIEJĘTNOŚCI CZYTANIA I PISANIA

I. NAUKA CZYTANIA

1. Rozwijanie spostrzegawczości wzrokowej:
  - a) postrzeganie otaczającej rzeczywistości oraz oglądanie ilustracji tematycznych,
  - b) rozpoznawanie przedmiotów zwierząt, roślin, ludzi,
  - c) omawianie prostych czynności, sytuacji,
  - d) porównywanie przedmiotów, zwierząt, roślin, ludzi, wskazywanie różnic i podobieństw między nimi,
  - e) wyróżnianie składników szeregu, ustalanie ich kolejności,
  - f) układanie w szereg przedmiotów i ilustracji,
  - g) zauważanie zmian w szeregach.
2. Rozwijanie percepcji słuchowej:
  - a) rozpoznawanie, różnicowanie i lokalizacja różnych dźwięków,
  - b) różnicowanie wysokości i natężenia dźwięków,
  - c) odtwarzanie struktur rytmicznych – wyklaskiwanie, wystukiwanie, wygrywanie układów rytmicznych,
  - d) zabawy ruchowe ze śpiewem, klaskaniem, wygrywanie rytmu na instrumentach,
  - e) podział zdań na wyrazy,
  - f) podział wyrazów na sylaby,
  - g) podawanie wyrazów zaczynających się od określonej sylaby,
  - h) synteza sylab ze słuchu,
  - i) podział wyrazów na głoski i łączenie głosek w wyrazy,
  - j) podawanie wyrazów zaczynających się od danej głoski,
  - k) nauka wierszy, dni tygodnia, miesięcy, pór roku,
  - l) powtarzanie krótkich zdań.
3. Zapoznanie uczniów z umownymi symbolami graficznymi:
  - a) oznaczanie pogody,
  - b) rysowanie wzorów graficznych do piosenek i rymowanek.
  - c) etykietowanie obrazków.
4. Czytanie:
  - a) wprowadzenie kilku wyrazów do czytania całościowego,
  - b) czytanie zdań obrazkowo- wyrazowych,
  - c) czytanie sylab, wyrazów, krótkich tekstów.

II. NAUKA PISANIA

1. Doskonalenie orientacji przestrzennej i kierunkowej:
  - a) orientacja w schemacie ciała – prawa, lewa strona, oko, noga itp.
  - b) nazywanie i wskazywanie strony ciała u drugiej osoby oraz w lustrzanym odbiciu,
  - c) pojęcia góra-dół, za-przed itd.,
  - d) położenie przedmiotów np. na, pod, nisko-wysoko, w górze, na dole, obok, między, daleko, blisko, naprzeciw.
  - e) określanie wielkości np. mały, mniejszy, najmniejszy.
2. Rozwijanie sprawności grafomotorycznej:
  - a) ćwiczenia rozmachowe ramienia i przedramienia:
    - ✓ kreślenie w powietrzu dużych ruchów w kształcie fal, kół, ósemek,
    - ✓ malowanie dużych płaszczyzn liniami pionowymi i poziomymi (z zachowaniem kierunku od lewej do prawej i z góry na dół),
    - ✓ pogrubianie i wypełnianie farbą konturów,
    - ✓ malowanie form kolistych, owalnych, falistych,
  - b) ćwiczenia manualne:

- ✓ usprawnianie małych ruchów ręki (przekładanie, zamykanie, gniecenie, przesypanywanie, przelewanie, nawlekanie, konstruowanie, klejenie, lepienie, obszywanie, wydzieranie, wycinanie, stemplowanie,
  - ✓ układanki płaskie na wzorze, wg wzoru, bez wzoru,
  - ✓ ćwiczenia palców – pada deszcz, gra na pianinie (zabawy),
  - ✓ zamalowywanie małych przestrzeni (kontury figur, obrazków),
  - ✓ kopiowanie przez kalkę, rysowanie na znikopisie,
- c) ćwiczenia graficzne:
- ✓ wyrabianie płynnych, ciągłych ruchów pisarskich,
  - ✓ obrysowywanie szablonów (z zewnątrz, od wewnątrz),
  - ✓ rysowanie szlaczków (pogłębianie konturu, kończenie, odwzorowywanie, oraz samodzielne rysowanie),
  - ✓ łączenie wyznaczonych punktów linią ciągłą.
3. Rysowanie znaków literopodobnych w coraz węższych liniach.
  4. Pisanie liter po śladzie.
  5. Odwzorowywanie.
  6. Przepisywanie i samodzielne pisanie wyrazów, zdań, tekstów.

DOSKONALENIE UMIEJĘTNOŚCI CZYTANIA I PISANIA

I. ĆWICZENIA DOSKONALĄCE CZYTANIE

1. Podział zdań na wyrazy.
2. Podział wyrazów na sylaby.
3. Podawanie wyrazów zaczynających się od określonej sylaby.
4. Synteza sylab ze słuchu.
5. Podział wyrazów na głoski i łączenie głosek w wyrazy.
6. Podawanie wyrazów zaczynających się od danej głoski.
7. Nauka wierszy, dni tygodnia, miesiące, pór roku.
8. Powtarzanie krótkich zdań.
9. Rozsypanki sylabowe, wyrazowe, zdaniowe.
10. Dobieranie wyrazów do obrazka.
11. Loteryjki obrazkowo- wyrazowe.
12. Rozwiązywanie zagadek i rebusów.
13. Czytanie wyrazów, zdań i tekstów sylabami.
14. Czytanie sylab i wyrazów w krótkich ekspozycjach.
15. Czytanie sylab, wyrazów, zdań na przemian z dzieckiem.
16. Ciche czytanie selektywne (czytanie wybranych liter, sylab, wyrazów zawierających określoną trudność), a następnie czytanie głośne.
17. Tworzenie zestawów tematycznych i wyrazów pokrewnych.
18. Dobieranie wyrazów parami tworzącymi logiczną całość np. pies- wierny, kołyska- dziecko, krawcowa- szycie.
19. Czytanie, streszczenie tekstu, nadawanie tytułów fragmentom tekstu.
20. Formułowanie pytań do podanych zdań.
21. Wyłonienie sensownego zdania ze zlepku wyrazów.

II. ĆWICZENIA DOSKONALĄCE PISANIE

1. Przepisywanie:
  - a) uzupełnianie wyrazów literami (dwuznakami, zmiękczeniami) lub sylabami, a zdań wyrazami,
  - b) podkreślanie liter, sylab, wyrazów zawierających określoną trudność,

- c) wypisywanie sylab, wyrazów z trudną literą,
  - d) przekształcanie tekstu, np. zamiana liczby pojedynczej na mnogą,
  - e) wypracowanie nawyku przepisywania tekstu całymi wyrazami po uprzednim przeczytaniu całego wyrazu.
2. Pisanie z pamięci:
- a) odczytanie całego wyrazu, zdania,
  - b) zwrócenie uwagi na trudne elementy,
  - c) podział na części (sylaby) ułatwiający zapamiętanie,
  - d) zasłonięcie tekstu z wyjątkiem pierwszej części i jej obserwacja,
  - e) zasłonięcie części i pisanie jej z pamięci,
  - f) odsłonięcie części, sprawdzenie i poprawa zapisu.
3. Pisanie ze słuchu:
- a) odczytanie wyrazu (zdania, tekstu) w całości,
  - b) dyktowanie części wyrazu (zdania),
  - c) kilkakrotne powtarzanie dyktowanego tekstu,
  - d) pisanie wyrazów poprzedzone podziałem na sylaby,
  - e) pisanie wyrazów poprzedzone zapisaniem trudnej głoski.

POSZERZANIE WIEDZY OGÓLNEJ

1. Zachęcanie ucznia do czytania, wspólne czytanie i przeglądanie książek i czasopism, wspólne wyjścia do biblioteki.
2. Przeglądanie wydawnictw encyklopedycznych dla dzieci (w tym multimedialnych).
3. Korzystanie z różnych źródeł informacji (prasa, telewizja, Internet).
4. Oglądanie albumów, folderów, zdjęć i innych wydawnictw z różnych zakątków świata.
5. Organizowanie wycieczek – zachęcanie do udziału, wspólne planowanie trasy.
6. Rozmowy na tematy interesujące ucznia, wyszukiwanie wiadomości na ten temat.
7. Zachęcanie do oglądania telewizyjnych programów edukacyjnych i przyrodniczych.
8. Rozwiązywanie krzyżówek, rebusów itp.
9. Gry stolikowe oraz dydaktyczne gry komputerowe dla dzieci.
10. Wszelkie układanki, dobieranki rozwijające funkcje percepcyjno – motoryczne, pamięć, uwagę, myślenie, wyobraźnię, słownictwo.
11. Nawiazywanie nowych kontaktów, poznawanie różnych ludzi i zjawisk poprzez udział w różnych imprezach szkolnych i pozaszkolnych.
12. Zbieranie informacji nt. współczesnych zagrożeń, takich jak: hałas, zanieczyszczenie środowiska, agresja, kształtowanie postaw ekologicznych.

WZBOGACANIE SŁOWNICTWA

1. Powtarzanie głosek, sylab, wyrazów, zdań, ciągów liczbowych.
2. Nazywanie osób, przedmiotów, roślin, zwierząt, zjawisk przy każdej okazji.
3. Swobodne wypowiedzi na podstawie przeżyć i obserwacji.
4. Nazywanie czynności, odpowiadanie na pytanie „co robi?” na podstawie konkretnej sytuacji lub ilustracji.
5. Określanie cech przedmiotów.
6. Omawianie treści obrazków – poprawne formułowanie zdań.
7. Budowanie prostych zdań z rozsypanych wyrazów.
8. Układanie i opowiadanie historyjek obrazkowych.
9. Wspólne i samodzielne wygłaszanie wierszyków, rymowanek, wyliczanek (również z wyklaskiwaniem rytmu).
10. Rysowane wierszyki – rysowanie przez ucznia swoich skojarzeń po samodzielnym przeczytaniu, bądź w trakcie czytania wierszyka przez nauczyciela.

11. Rozwiązywanie zagadek, rebusów, krzyżówek.
12. Próba układania pytań do podanych treści.
13. Systematyczne czytanie lub przeglądanie czasopism i prasy.
14. Czytanie książek, opowiadanie ich treści, określanie przyczyn i skutków wydarzeń, ocena postępowania bohaterów itp.
15. Korzystanie z encyklopedii i słowników (również multimedialnych) wyjaśnianie niezrozumiałych słów.

KSZTAŁTOWANIE POJĘĆ LOGICZNO – MATEMATYCZNYCH

1. Orientowanie się w stosunkach przestrzennych (na, pod, nad, w, za, przed, między, z przodu, z tyłu, w górze, w dole, z boku, blisko, daleko, obok, na prawo, na lewo, wysoko, nisko, przed siebie, za siebie) itp.
2. Orientowanie się w stosunkach czasowych (teraz, potem, długo, krótko, prędko, powoli, rano, południe, wieczór, dziś, jutro, wczoraj, dni tygodnia, miesiące, pory roku, wiek i data urodzenia dziecka, czas zegarowy).
3. Orientowanie się w schemacie ciała (wskazywanie i nazywanie strony lewej i prawej oraz odpowiednich części ciała) u siebie i drugiej osoby stojącej naprzeciw.
4. Rozpoznawanie pełnych godzin na zegarze.
5. Rozumienie pojęć wielkościowych i porównywanie ich przez przeciwstawianie i szukanie cech wspólnych (duży, mały, wysoki, niski, długi, krótki, szeroki, wąski, gruby, cienki, większy, mniejszy, tej samej wielkości).
6. Rozumienie pojęć ilościowych (dużo, mało, wiele, jeden, tyle samo).
7. Ocena ciężaru i objętości (ciężki, lekki, mniej, więcej, tyle samo, pełno, nie pełno, trochę, pół butelki, pół szklanki, dużo, mało, litr, kilogram).
8. Segregowanie zbiorów wg kryterium koloru, wielkości, kształtu.
9. Odróżnianie monet i banknotów, liczenie pieniędzy.
10. Wyodrębnianie, nazywanie, kreślenie figur geometrycznych.
11. Wskazywanie podobieństw i różnic między przedmiotami.
12. Dobieranie przedmiotów parami.
13. Kształtowanie pojęcia liczby:
  - a) wyodrębnianie cech przedmiotów,
  - b) rozumienie pojęcia zbioru – wyodrębnianie i tworzenie zbiorów według wielkości, koloru, kształtu,
  - c) liczebność zbiorów – przeliczanie elementów,
  - d) porównywanie liczebności zbiorów- więcej, mniej, tyle samo,
  - e) odwzorowywanie liczby elementów zbiorów za pomocą prostych symboli,
  - f) tworzenie zbiorów równolicznych,
  - g) porządkowanie liczb w ciągu liczb naturalnych,
  - h) kojarzenie ilości elementów zbiorów z symbolem graficznym liczby,
  - i) rozkładanie liczby na składniki,
  - j) wykonywanie podstawowych działań arytmetycznych,
  - k) rozwiązywanie prostych zadań tekstowych.
14. Liczenie:
  - a) głośne, kolejne liczenie elementów (patyczków, kredek, a następnie kół, kwadratów, trójkątów, złotówek ze wskazywaniem ich, przesuwaniem.
  - b) wyodrębnianie i tworzenie zbiorów wg wielkości, koloru, kształtu oraz liczebności elementów.
  - c) porównywanie liczebności zbiorów (więcej, mniej, tyle samo),
  - d) odwzorowywanie zbiorów za pomocą prostych symboli,
  - e) porządkowanie zbiorów wg ich liczebności wzrastającej i malejącej,

- f) liczenie elementów zbioru i podpisywanie go właściwą cyfrą (w poznanym zakresie),
  - g) tworzenie zbiorów o podanej liczbie elementów.
15. Posługiwanie się kalkulatorem.
16. Miara i mierzenie:
- a) mierzenie długości, szerokości, wysokości przedmiotów, pomieszczeń,
  - b) rysowanie odcinków o podanej długości,
  - c) mierzenie pojemności naczyń dowolnie wybraną jednostką objętości,
  - d) odczytywanie objętości na opakowaniach produktów (litr, pół litra, ćwierć litra),
  - e) przybliżone określanie i porównywanie ciężaru przedmiotów,
  - f) ważenie i odczytywanie ciężaru:
17. Rozpoznawanie figur geometrycznych:
- a) układanie figur geometrycznych wg wzoru,
  - b) odróżnianie i nazywanie figur geometrycznych (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt),
  - c) rysowanie figur geometrycznych po śladzie ciągłym, liniowym, kropkowym, odręcznie,
  - d) rozpoznawanie figur geometrycznych w otoczeniu.
18. Posługiwanie się pieniędzmi:
- a) rozpoznawanie monet,
  - b) równowartość różnych monet,
  - c) wypłacanie podanej kwoty różnymi monetami,
  - d) rozpoznawanie banknotów,
  - e) wypłacanie podanej kwoty różnymi banknotami,
  - f) liczenie pieniędzy na bazie zadań z treścią oraz w praktyce (zakupy).

MONOGRAFICZNE OPRACOWANIE LICZB

1. Głośne kolejne liczenie elementów (patyczków, guzików, kredek), a następnie kół, kwadratów, trójkątów, prostokątów, złotych ze wskazywaniem ich palcem i równoczesnym przesuwaniem.
2. Liczenie na palcach w poznanym zakresie liczbowym.
3. Rysowanie, (naklejanie) prostych elementów (kreski, kół) z równoczesnym głośnym liczeniem ich.
4. Rysowanie tyłu elementów zbioru ile wskazuje liczba.
5. Otrzymanie nowej liczby przez dodanie jednośc do liczby poprzedniej.
6. Analiza i pokaz techniki pisania cyfry przez nauczyciela.
7. Kreślenie ręką dużych cyfr w powietrzu, na tablicy, za pomocą szablonów.
8. Pisanie cyfry przez ucznia po śladzie liniowym, kropkowym lub samodzielnie.
9. Kolorowanie (naklejanie) określonej ilości elementów i podpisanie właściwą cyfrą.
10. Kolorowanie określonej ilości elementów spośród wielu takich samych.
11. Kolorowanie określonej ilości elementów spośród różnorodnych elementów i podpisanie właściwą cyfrą.
12. Rysowanie określonej ilości elementów z równoczesnym liczeniem ich, podpisanie odpowiednią cyfrą.
13. Uzupełnianie ilości elementów zbioru do ilości określonej liczbą.
14. Liczenie elementów zbioru i łączenie go strzałką z odpowiednią cyfrą.
15. Łączenie linią zbiorów o tej samej liczbie elementów.

DOSKONALENIE UMIEJĘTNOŚCI LICZENIA

1. Wykorzystywanie każdej okazji do ćwiczeń w liczeniu – liczenie kolejne, liczenie kompleksami.

2. Wyodrębnianie cech przedmiotów.
3. Rozumienie pojęcia zbioru – wyodrębnianie i tworzenie zbiorów wg wielkości, koloru, kształtu i innych kryteriów.
4. Liczebność zbiorów – przeliczanie elementów dwójkami, trójkami itd.
5. Porównywanie liczebności zbiorów – więcej, mniej, tyle samo.
6. Odwzorowywanie zbiorów za pomocą prostych symboli graficznych.
7. Tworzenie zbiorów równolicznych i przyporządkowywanie ich elementów.
8. Porządkowanie liczb w ciągu liczb naturalnych.
9. Rozkładanie liczb na składniki.
10. Wykonywanie podstawowych działań arytmetycznych w poznanym zakresie.
11. Rozwiązywanie zadań z treścią.
12. Poznawanie monet i banknotów.
13. Równowartość pieniędzy.
14. Wypłacanie konkretnej kwoty.

USPRAWNIANIE PROCESÓW POZNAWCZYCH: SPOSTRZEGAWCZOŚCI, WYOBRAŹNI, MYŚLENIA, PAMIĘCI, UWAGI

ROZWIJANIE SPOSTRZEGAWCZOŚCI

1. Oglądanie przedmiotów, obrazków, ilustracji i obserwowanie jak największej liczby szczegółów.
2. Spostrzeganie nieznacznych różnic w wyglądzie przedmiotów.
3. Wyszukiwanie podobieństw na obrazkach.
4. Odtwarzanie figur o różnym stopniu złożoności po ekspozycji i z wyobraźni.
5. Wyodrębnianie figur geometrycznych spośród wielu figur zachodzących na siebie.
6. Układanie obrazka z gotowych elementów wg wzoru.
7. Sortowanie drobnych przedmiotów (guzików, ziaren).
8. Rozpoznawanie śladów na śniegu i wymyślanie na ten temat historyjki.
9. Uzupełnianie wyrazów literami, tekstów wyrazami.
10. Utrwalanie właściwej reakcji na barwne znaki świetlne przy przechodzeniu przez ulicę.

ROZWIJANIE WYOBRAŹNI

1. Ilustrowanie ruchem i gestem zachowań zwierząt, ptaków, roślin.
2. Odgadywanie nazw zwierząt i ptaków naśladowanych przez drugą osobę.
3. Odgadywanie nazw czynności na podstawie ruchów drugiej osoby.
4. Zabawa – wycieczka do lasu – ilustrowanie ruchem wycieczki (ubieranie się, zamykanie drzwi, przejście przez ulicę, przeskoczenie strumyka, spotkanie śpiącego niedźwiedzia, zrywanie jagód, słuchanie śpiewu ptaków).
5. Rzucanie cieni na ścianę za pomocą rąk.
6. Rysowanie na podany temat, np. jaka będzie buzia dziecka, gdy mama wróci ze sklepu; jak będzie wyglądał drut po rozwinięciu; jaki będzie (lub był) widok za oknem w następnej (poprzedniej) porze roku?
7. Wykonywanie figur, przedmiotów z plasteliny, z drutu.
8. Układanki sznurkowe.
9. Wylanie farby na kartkę, złożenie kartki i zinterpretowanie powstałej plamy, ewentualnie dorysowanie czegoś tak, by powstał rysunek.

USPRAWNIANIE MYŚLENIA

1. Porównywanie przedmiotów i obrazków – wskazywanie różnic i podobieństw.
2. Dobieranie przedmiotów (lub ich części) funkcjonalnie ze sobą związanych.
3. Wskazywanie przedmiotu, który nie pasuje do pozostałych i wyjaśnienie dlaczego.

4. Przekształcanie jednej figury w inną, figury mogą być zbudowane z patyczków.
5. Nawlekanie koralików, guzików wg podanego wzoru.
6. Rysowanie schematycznego obrazka w kratkach wg wskazówek (np.: jedna kratka w górę, cztery kratki w lewo itp.).
7. Układanie zagadek o przedmiotach, roślinach, zwierzętach.
8. Dobieranie obrazków parami wg podanych zasad.
9. Grupowanie obrazków należących do tej samej rodziny, np. owoców, zabawek, mebli, pojazdów.
10. Zabawa plasteliną (dwie jednakowe kule plasteliny):
  - a) zapytanie dziecka, w której kuli jest więcej plasteliny,
  - b) przekształcenie jednej kuli w wałek i powtórzenie pytania,
  - c) przekształcenie jednej kuli w płaski placek i powtórzenie pytania,
  - d) rozdrobnienie tej samej kuli i powtórzenie pytania.
13. Dopisanie brakującego wyrazu posługując się rozumowaniem przez analogię, np.: wróbel – ptak; dąb – drzewo, róża – .....; marchew – .....
14. Zadawanie przez ucznia pytań mających na celu odgadnięcie o jaką osobę chodzi (np. czy ta osoba jest kobietą?).
15. Dopowiadanie do przymiotnika nazwy przedmiotu, np. zielony – liść, okrągła – piłka.

USPRAWNIANIE PAMIĘCI

1. Uczenie się krótkich i dłuższych wierszy.
2. Powtarzanie opowiadania przekazanego przez nauczyciela.
3. Opowiadanie o oglądanym filmie lub bajce.
4. Układanie obrazków w kolejności w jakiej były demonstrowane.
5. Wydawanie poleceń wymagających zapamiętania przez ucznia kolejnych czynności.
6. Powtarzanie ciągów wyrazowych lub liczbowych.
7. Powtarzanie zdań o coraz większej liczbie wyrazów.
8. Odgadywanie brakujących w szeregu cyfr, np. 1,2,3,--,5,6,--8,9,10.
9. Wyszukiwanie różnic w dwóch szeregach cyfr, np. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10
1, 2, 3, 5, 6, 8, 10
10. Wymienianie lub zapisanie nazw przedmiotów zapamiętanych po krótkiej ekspozycji.
11. Dostrzeganie zmian które zaszły w pomieszczeniu lub w położeniu drobnych przedmiotów.
12. Rysowanie wzoru uprzednio eksponowanego z pamięci.
13. Składanie obrazka z części po uprzednim obejrzeniu go w całości.
14. Kolorowanie pól oznaczonych takimi samymi znakami graficznymi.
15. Uzupełnianie zaczętego rysunku, gdzie brakujące elementy są wykropkowane.
16. Uzupełnianie brakującego elementu w całości rysunku, np. brak łapy, ogona, wąsów kota.

USPRAWNIANIE UWAGI

1. Przerywanie zabawy, rysowania, śpiewu itp. zajęć natychmiast po usłyszeniu umówionego sygnału lub gestu.
3. Zabawa „lampa- nos- podłoga”.
4. Zabawa w kolory: po usłyszeniu nazwy koloru „czarny” dziecko nie może złapać piłki.
5. Szybkie pokazywanie przedmiotów nazywanych przez nauczyciela.
6. Nazywanie przedmiotów szybko wskazywanych przez nauczyciela.
7. Wykonywanie dwóch czynności równocześnie, np. rysowanie i słuchanie opowiadania.
8. Dostrzeganie jak największej ilości elementów w określonym czasie.
9. Układanki z pociętych widokówek.

10. Układanie historyjek obrazkowych.
11. Rozsypanki literowe, sylabowe, wyrazowe.
12. Składanie kwadratowej kartki papieru przed dzieckiem i powtórzenie przez nie takich samych czynności.
13. Nawlekanie koralików wg ustalonej kompozycji.

ROZWIJANIE MYŚLENIA LOGICZNEGO

1. Zachęcanie ucznia do wypowiedzi, zwracając uwagę na logiczną ich zawartość.
2. Analizowanie zjawisk i sytuacji z życia codziennego z ujmowaniem w nich związków przyczynowo – skutkowych.
  - a. Układanie historyjek obrazkowych z wyjaśnianiem zachodzących w nich związków i zależności.
4. Werbalne opisywanie historyjek i obrazków z wyjaśnianiem zachodzących w nich związków i zależności.
5. Rozwiązywanie zagadek z wyjaśnianiem i uzasadnianiem rozwiązania.
6. Stawianie pytań o przyczyny lub logikę zjawisk.
7. Zachęcanie do czynności wymagających logicznego rozumowania:
  - ✓ porównywanie, sortowanie przedmiotów,
  - ✓ składanie, rozkładanie,
  - ✓ mierzenie, liczenie, ważenie.
8. Określanie stosunków wielkościowych, przestrzennych, czasowych.
9. Przewidywanie następstw na podstawie historyjek oglądanych i słuchanych.
10. Grupowanie obrazków mających wspólną cechę, np. otwarte okno i otwarta szuflada.
11. Dobieranie obrazków (przedmiotów) parami (spódnica – sukienka) i odrzucanie nie pasującego do nich obrazka, np. misia.

ROZWIJANIE MYŚLENIA ABSTRAKCYJNEGO

1. Wyszukiwanie przedmiotów podobnych ze względu na 1, 2, 3 cechy.
2. Dostrzeganie i nazywanie podobieństw w przedmiotach pozornie różnych, np.:
  - ✓ talerz i łyżka (kryterium użyteczności),
  - ✓ drzewo i kwiatek – rosną, są roślinami
  - ✓ tablica i węgiel – są czarne
  - ✓ pomidor i ogórek – .....
  - ✓ wróbel i bocian – .....
3. Dostrzeganie i nazywanie różnic w przedmiotach pozornie podobnych, np.?:
  - ✓ stół i biurko – .....
  - ✓ szklanka i filiżanka – .....
  - ✓ książka i zeszyt – .....
4. Wymyślanie historyjki na podstawie lustracji.

KSZTAŁTOWANIE DOJRZAŁOŚCI

SPOŁECZNO – EMOCJONALNEJ ORAZ POSTAW PROEKOLOGICZNYCH.

1. Elementy wychowania komunikacyjnego, zasady bezpiecznego poruszania się po ulicach, przestrzeganie przepisów drogowych.
2. Szanowanie własnej pracy i pracy innych.
3. Szanowanie mienia własnego i społecznego.
4. Odnoszenie się z szacunkiem do rodziców, opiekunów, kolegów, używanie form grzecznościowych.
5. Utrwalanie norm współżycia w grupie – dobre kontakty z kolegami.
6. Współuczestnictwo w zabawie i pracy.
7. Pełnienie dyżurów, utrzymywanie ład i porządku w miejscach pobytu.

8. Włączanie się w przygotowanie wspólnych uroczystości, obrzędów, zwyczajów w klasie.
9. Pomaganie nauczycielowi, wykonywanie prostych prac pod jego kierunkiem.
10. Udzielanie pomocy i opiekowanie się kolegami.
11. Alternatywne spędzanie wolnego czasu, czytanie i przeglądanie książek i czasopism, korzystanie z telewizji, uprawianie sportów, korzystanie z komputera.
12. Uświadamianie zagrożeń ze strony uzależnień.
13. Uczenie zachowań w relacji „dziecko – mama” poprzez:
  - a) słuchanie i czytanie wierszy o mamie,
  - b) układanie i wyjaśnianie historyjki obrazkowej nt. „Jak pomagam mamie?”,
  - c) wypisywanie zawodów, jakie wykonuje mama od rana do wieczora,
  - d) malowanie, rysowanie portretu „Mama i ja”,
  - e) Uczenie zachowań w relacji „dziecko – dziadkowie” poprzez;
  - f) opowiadanie o babci i o dziadku (imiona, wiek, miejsce zamieszkania, zajęcia),
  - g) malowanie farbami nt. „Dom moich dziadków”.
14. Uczenie zachowań w relacji „dziecko – dziecko” poprzez:
  - a) wypowiedzi nt. „Co to znaczy być dobrym kolegą?”,
  - b) czytanie i omówienie tekstu o przyjaźni,
  - c) układanie zdań o swoich kolegach, ilustrowanie ich.
15. Uczenie zachowań w relacji „dziecko – otoczenie” poprzez:
  - a) czytanie i analiza wiersza S. Jachowicza pt. *Tadeuszek*, wyodrębnianie morału, pisanie go, ilustrowanie,
  - b) oglądanie albumu „Księga lasu”, wyszukiwanie i pisanie nazw zwierząt i roślin chronionych,
  - c) obrysowanie szablonów zwierząt i roślin chronionych, kolorowanie,
  - d) pomoc przy okładaniu książek w bibliotece oraz inne formy pomocy.
16. Wyjaśnianie przez ucznia sensu przysłów i próby zilustrowania ich:
  - a) „Ziarnko do ziarnka, a zbierze się miarka”,
  - b) „Kto nie pracuje ten nie je”
  - c) „Nie bierz, czegoś nie położył”,
  - d) „Zgoda buduje, niezgoda rujnuje”
  - e) „Lepiej z mądrym zgubić niż z głupim znaleźć”.
17. Układanie przysłów o pracy i mądrości życiowej z rozsypanek wyrazowych.
18. Układanie historyjek obrazkowych i interpretowanie ich.
19. Czytanie bajek i wierszy (I. Krasicki, S. Jachowicz) z uwypukleniem morału.
20. Rozwijanie umiejętności wczuwania się w rolę innych osób rodziców, nauczycieli, sąsiadów.
21. Wpisywanie w sylwetkę człowieka cech, jakie powinien posiadać tzw. „porządny człowiek”.
22. Zabawa „Zrobiłem dla...” – od napisanego imienia dziecka odchodzą strzałki z dobrymi uczynkami i ich adresatami.
23. Kończenie rozpoczętych zdań, np. „Lubię, gdy...”, „Nie chcę, żeby...”, „Chciałbym...”, „Gdy jestem zły, to...”, „Gdybym mógł, to dałbym...” itp.
24. Zabawa pod nazwą „Trzy życzenia” – wypowiadanie swoich życzeń w stosunku do innych i odmawianie spełniania takich, których nie chcemy spełnić.
25. Kształtowanie zachowań proekologicznych:
  - a) poznawanie i ochrona przyrody,
  - b) segregowanie śmieci,
  - c) zbieranie surowców wtórnych,
  - d) oszczędzanie wody, energii elektrycznej, papieru itp.,
  - e) utrzymywanie ładu i porządku w miejscu pobytu,
  - f) udział w akcjach na rzecz środowiska, np. „Sprzątanie świata” i innych.

KSZTAŁTOWANIE POCZUCIA WŁASNEJ KOMPETENCJI

1. Portret rodzinny – malowanie farbami.
2. Zabawa pt. „Rozmowa rodziców” – dziecko przysłuchuje się rozmowie rodziców na swój temat. Co o nim mówią? – streszczenie ich rozmowy w kilku zdaniach.
3. Autoportret.
4. Rysowanie swojej wizytówki wg własnego pomysłu.
5. Wypowiedź pisemna oraz ilustracja nt. „Do czego jestem podobny?”- uzasadnienie wyboru.
6. Moje umiejętności – co umiem robić najlepiej? Co robię najchętniej?- rysunek.
7. Zabawa pt. „Co potrafię i co mam”- uświadamianie sobie swoich zalet.
8. Jaki jestem w oczach mojego przyjaciela – dowolna forma wypowiedzi /ustna, pisemna, plastyczna/.
9. Mój największy sukces w tym roku – dowolna forma wypowiedzi /jw./.
10. Moje mocne strony- katalog zalet.
11. Zabawa „Decyduję, że...” – uzupełnianie zdań:
  - a) Decyduję, że...
  - b) Moja koleżanka..... decyduje, że...
  - c) Mój kolega..... decyduje, że...
  - d) Mój brat..... decyduje, że...
  - e) Moja mama decyduje, że...
  - f) Mój tata decyduje, że...
12. Wzbudzanie w uczniu poczucia wiary we własne możliwości poprzez częste powierzanie mu różnych zadań, z którymi na pewno sobie poradzi.
13. Dostrzeganie i pozytywne ocenianie każdego wysiłku ucznia.

ZABAWY RUCHOWE Z POKAZYWANIEM

Gimnastyka

Prawą nogą wypad w przód
i rączkami zawiąż but.

Powrót, przysiad, dwa podskoki,
w miejscu bieg i skłon głęboki.

Wymach rączek w tył, do przodu
i rannego nie czuć chłodu.

Moje ciało

To jest szyja, to są uszy.

Słyszę nimi różne głosy.

Mam też oczy, nos i buzię,
a na głowie włosy!

Stonoga

Idzie idzie stonoga, a tu ... noga.

Idzie idzie malec, a tu ... palec.

Idzie idzie koń, a tu ... dłoń.

Idzie idzie krowa, a tu ... głowa.

a na końcu leci kos, a tu ... nos.

(w miejscu kropek wymawiamy imię dziecka, które pokazuje daną część ciała, a pozostałe dzieci naśladują ruch)

Części ciała

Rączki robią klap, klap, klap (klaszczemy w dłonie)

Nóżki robią tup, tup, tup. (tupiemy nóżkami)

Tutaj swoją główkę mam (pokazujemy na głowę)

I po brzuszku bam, bam, bam. (klepiemy się po brzuszku)

Buzia robi am, am, am (naśladujemy mlaskanie buzią)
Oczka patrz tu i tam. (mrugamy oczkami)
Tutaj swoją główkę mam, (pokazujemy na głowę)
I na nosku sobie gram. (naśladujemy grę na trąbce)

Małpka naśladuje

Małpka tupie nóżką. (tupimy nogą)
Małpka tupie nóżką. (dzieci powtarzają i tupią)
Ona lubi takie gry,
zawsze robi to co ty..

(Zmieniamy prowadzącego, powtarzamy wierszyk, w miejsce tupania podajemy inne czynności np. chodzenie, klaskanie, podskakiwanie)

Pokaż (imię..)

Pokaż (...), gdzie masz oko, gdzie masz ucho, a gdzie nos.
Gdzie masz rękę, gdzie masz nogę, gdzie na głowie rośnie włos.
Daj mi rękę, tupnij nogą, kiwnij głową tak i nie.
Kłaśnij w ręce, hoop, do góry razem zabawimy się !!
Daj mi rączkę, dam ci ja – zatańczymy raz i dwa
dookoła na paluszkach, leciuteńko tak jak muszka.
Teraz nóżką przytupniemy i rączkami zaklaszczemy,
jeszcze tylko skoki dwa, klaszczesz Ty i klaszczę ja.

Burza

Pada deszczyk, pada, pada (uderzamy palcem o podłogę),
coraz prędeż z nieba spada. (przebieramy wszystkimi palcami).
Jak z konewki woda leci (uderzamy całymi dłońmi o podłogę),
A tu błyskawica świeci... (prostujemy się i klaszczemy w dłonie nad głową).
Nagle grzmot !!! (Tupimy stopami o podłogę).
I od nowa HOP (podskakujemy).

Ciało

Ręce do machania, (machamy rączkami)
nogi do skakania, (podskakujemy)
palce do liczenia, (machamy paluszkami)
a zęby do mycia. (uśmiechamy się szeroko)
Głowa do kiwania, (kiwamy głową TAK/NIE)
uszy do słuchania, (nadstawiamy uszu)
oczy do mrugania, (mrugamy oczkami)
usta do śpiewania. (śpiewamy LALALA)

Śmieszne miny

Rób dokładnie to, co ja:
Skacz do góry – hopsasa,
Dookoła obróć się,
Kłaśnij głośno w dłonie swe.
Tupnij nogą – tup, tup, tup,
Śmieszna minę do mnie zrób
I swą buzię pokaż mi.
Teraz wchodzisz Ty!

Wyliczanka

Siedem kroków najpierw w przód,
potem siedem kroków wstecz,
Tralala, tralala i już każdy taniec zna,
Do kolegi odwróć się,
Podaj rękę, albo dwie,

Hejże ha, hejże ha i już tańczysz tak jak ja.
Potem ręce weź pod bok,
Podskocz siedem razy, hop!
Hop, hop, hop, hop, hop, hop – jaki łatwy ten podskok.
W kole stańmy wszyscy wraz
I zatańczmy jeszcze raz,
Tralala, tralala i zabawa dalej trwa.

Murzynek malutki

Murzynek malutki oczka ma błyszczące, (pokazujemy na oczka)
kręcą mu się loczki (pokazujemy na włoski zakręcając je) do góry sterzące
buzia cała czarna, jak ta czekolada (pokazujemy na buzie),
mały nasz murzynek po murzyńsku gada (naśladujemy rączkami “gadanie”)
Chodź do nas Murzynku, podaj rączki swe
Zrobimy kółeczko, zabawimy się. (podajemy dziecku rączki)
Hej dalej, dalej, kręcmy się w kółeczko (kręcimy się dookoła siebie)
Jak się zabawimy wypijemy mleczko (udajemy, że pijemy ze złożonych rąk)

Niedźwiadek

Prawa rączka (wyciągamy prawa rączkę),
lewa rączka (wyciągamy lewa rączkę),
ja jestem niedźwiadek (pokazujemy na siebie).
Prawa nóżka (wyciągamy prawa nóżkę),
lewa nóżka (wyciągamy lewa nóżkę),
a to jest mój zadek (pokazujemy na pupę).
Lubię miodek (głaszczemy się jedna rączka po brzuszku),
kocham miodek (głaszczemy się dwoma rączkami po brzuszku),
ukradnę go pszczołkom (rączki do góry i kręcimy dłońmi – jak wkręcanie żarówek).
Prawą rączką (znów wyciągamy prawą rączkę)
Lewą rączką (wyciągamy lewą rączkę)
a wyciągnę rurką (ruszamy naprzemiennie rączkami w przód).

Gimnastyka

Ręce do góry, nóżki prościutkie,
tak ładnie ćwiczą dzieci malutkie.
Teraz ramiona w dół opuszczamy
i kilka razy tak powtarzamy.
Teraz się każdy robi malutki,
to proszę państwa są krasnoludki.
Następnie na jednej nodze stajemy,
bo jak bociany chodzić umiemy.
W górę wysoko piłeczki skaczą,
takie piłeczki – chyba coś znaczą?
Powoli powietrze noskiem wdychamy
i delikatnie ustami wypuszczamy.

ZAGADKI

WIOSNA

W marcu się zaczyna, gdy się
kończy zima .Przyjdzie z wiatru
ciepłym wiewem, z pięknem
kwiatów, z ptaków śpiewem.

(wiosna)

Mówią – że w nim jak w garncu,
nieustanna zmiana. Słońce grzeje w
południe, mrozek szczypie

z rana, a do tego jeszcze przelatują
deszcze!

(marzec)

Po marcu przyjeżdża w kwiecistej
karecie. Przed majem odjeżdża. Kto
taki? Czy wiecie?

(kwiecień)

Chociaż to miesiąc długi, to najkrócej
się nazywa. i co roku tym się chlubi, że
zielenią świat okrywa.

(maj)

Zobaczysz je wiosną, gdy na wie-
rzbach rosną. Srebrne futra mają.
Jak się nazywają?

(bazie)

Powrócił do nas z dalekiej strony,
ma długie nogi i dziób czerwony.
Dzieci się śmiały, gdy go witały,
żabki płakały przez dzionek cały.

(bocian)

Co ona przekopie, to one wygładzą. W
domowym ogródku bardzo się
przydadzą.

(grabie)

Co buduje każdy ptak, by chować
pisklęta, a tylko kukułka,
o tym nie pamięta?

(gniazdo)

Są żółte jak kaczuszki. Myślicie, że
mają nóżki. Nie wcześniej, chłodną
wiosną na mokrej łące rosną.

(kaczeńce)

Gdy niebo wdzieje szary kubraczek,
a potem rzewnie się rozplącze ,gdzie
spadnie łez tych liczba duża, tam
z wody się zrobi wielka ...

(kałuża)

Nie listek, nie kwiatek, rośliny
zadatek. Ma go każde nasienie,
najpierw on wrasta w ziemię.

(kielek)

Biała i twarda po rzece pływa.
Wrona ci powie, jak się nazywa.

(kra)

Kolorowe i pachnące, czy
w ogrodzie, czy na łące, zawsze
chętnie je zbieramy na bukiet
dla swej mamy.

(kwiaty)

Wiosną na drzewie się zieleni, ale
opada na jesieni.

(liść)

W brązowych kapturka chowają
się listki wiosną, a potem będą
zielone, gdy trochę podrosną.

(pąki)

Przez śnieg się odważnie przebi-
jam. Mróz nawet mnie nie po-
wstrzyma. Mam listki zielone,
tak jak wiosna, a dzwonek bielu-
tki jak zima.

(przebiśnieg)

Kiedy jest zimno, kiedy deszcz
pada, gdy na dwór wychodzisz
na siebie wkładasz.

(płaszcz)

Przyszła wiosna od lasku z klu-
czykami przy pasku. a te klucze
pachnące, można znaleźć na łące.

(pierwiosnki)

Tam, w lesie cienistym, zakwita
niebiesko. Na łące na pewno
czułby się kiepsko. a gdy zakwi-
ta w marcu, to wtedy już wiecie, że
nieodwołalnie jest wiosna na świecie.

(przyłaszczka)

On pierwszy do nas z ciepłych krajów
wrócił, i nad polami piosenkę zanucił
(skowronek)

ŚWIAT BAJEK

Gdy potarł lampę zakurzoną, od razu
miał rzecz wymarzoną.

(Aladyn)

Choć uczciwym był człowiekiem,
wiecie o tym sami, jego imię zawsze
łączy się z rozbójnikami.

(Alibaba)

Na podwórku je tępiono, kto powie
dlaczego? Gdy podrosło łabędzie
przyjęły je jak swego.

(Brzydkie kaczątko)

Z płątka róży kołderka, a kołyska
z orzeszka. Taka mała drobinka, tyle
przygód ją czeka.

(Calineczka)

Jaka osoba z dawnych bajek, na miotle
w podróż się udaje?

(Czarownica)

Chociaż kłopoty z wilkiem miała,
wyszła z opresji zdrowa i cała.

(Czerwony Kapturek)

Dwa łasuchy, tym się szczycą, że
wygrały z czarownicą.

(Jaś i Małgosia)

Kto listy pisać chciał drobnym
maczkiem i po to kupił raz maczku
paczkę?

(Kaczka Dziwaczka)

Okrucz lustra wpadł mu w serce
i z tego powodu, było zimne i niemiłe,
jak kawałek lodu.

(Kaj)

Miłość księcia i królestwo jej się
należało, bo ogromne serce miała,
choć stopkę małą.

(Kopciuszek)

Łatwo mnie poznać, gdy bajkę
wspomnicie. Chodziłem tam w butach,
miałem lżejsze życie.

(Kot w butach)

Jakie to maluchy zawsze są brodate
i ciężko pracują i zimą
i latem?

(Krasnale)

A tego kwiatka może wcale nie ma,
choć się w wyobraźni naszej złoci.
Przez jedną noc kwitnie cudny...

(Kwiat paproci)

W jakiej bajce spotkasz dziadka
z długą brodą, chałupinę starą
i sieci nad wodą?

(O rybaku i złotej rybce)

Chłopiec z bajki znany, z drewna
wystrugany. Kiedy kłamał w głos
straszenie rósł mu nos.

(Pinokio)

Co musi wróżka trzymać w paluszkach,
by bez zmęczenia spełniać marzenia?

(Różdżka)

Rzadko komu tyle przygód niezwykłych
się zdarza, więc na pewno znacie imię
sławnego żeglarza.

(Sindbad)

W chatce krasnoludków mieszka
prześliczna królowna...

(Śnieżka)

Każda królowna, a tym bardziej ona,
uważać winna na wrzeciona.

(Śpiąca królowna)

Jaka postać mała, jak drobna część
ciała, bardzo duże kroki bez trudu
stawiała?

(Tomcio Paluszek)

Jacy to dwaj bracia z dziecięcej lektury?
Jeden-dęby wrywał, przewracał,
a drugi-rozkruszał góry.

(Waligóra i Wyrwidąb)

Piękne szaty, w ręce-patyk. Choć to nie
do wiary, uczyni nim czary!

(Wróżka)

Uwolniona, zapluskana złocistym
ogonem, rybaka-uszczęśliwiła, lecz nie
jego żonę.

(Złota rybka)

HIGIENA I ZDROWIE

Mydła i wody pilnie unika.
Co weźmie do rąk, wszystko popłami.
a jak takiego nazwać chłopczyka Ja
wiem, nie powiem. Nazwijcie go sami.

(brudas)

Kwadratowa, kolorowa albo biała bywa.
W kieszeni ją nosisz, często ją używasz.

(chusteczka)

Dziurki w niej, jak w serze. Żyła w
morzu na dnie. Do wanny ją bierzesz,
bo umie myć ładnie.

(gąbka do mycia)

Używasz go często, wieczorem i rano.
Przypomina przedmiot, którym grabią
siano.

(grzebień)

Kiedy się rozlega, to pękają uszy.
Spróbuj go uciszyć, nie próbuj
zagłuszyć.

(halas)

Bardzo proszę wszystkie dzieci, by
rzuciły do mnie śmieci.

(kosz)

Odkręcasz go w łazience, to wielka
wygoda. Zaraz umyjesz ręce, już czysta
leci woda.

(kran)

Bywa w ramach lub bez ramy, często w
nim się przeglądamy. Ono zawsze
powie szczerze, czy wyglądasz jak
należy.

(lustro)

W małym pomieszczeniu jest wody
najwięcej. Tutaj bierzesz prysznic
i szorujesz ręce.

(łazienka)

Pilnuje porządku, wymiata kurz
z kąteków.

(miotła)

Przyjemnie pachnie, ładnie się pieni,
a brudne ręce w czyste zamieni.

(mydło)

Warczę-choć nie jestem psem. Obiad-na
podłodze jem. a gdy zniknie brud i kurz,
z gniazdka sznur mnie puści już.

(odkurzacz)

Buty za nią wzdychają, szczotka o niej
pamięta, a więc otwórz pudełko, bo w
pudełku zamknięta.

(pasta do butów)

W mojej nazwie kryję zwierzę, mama
myje w nim talerze.

(zlew)

Co to za złośnica, odpowiedzcie dzieci,
poduszki, dywany bije, aż kurz leci.
(trzepaczka)

Schowała się w tubie- używać jej lubię,
a i mała szczotka chętnie się z nią
spotka.
(pasta do zębów)

Postawiona w kącie, chętnie łyka prąd.
a gdy wody nabierze, to się kręci
i pierze.
(pralka)

Spogląda z wysoka, na kurki, na wannę,
gdy go używasz, udaje fontannę.
(prysznic)

Do suchej nitki moknie nieraz, gdy po
kąpieli nim się wycierasz.
(ręcznik)

Pieni się płyn z butelki. Zamienia się w
bąbelki. Nieraz głowę ci zmywa. Czy
wiesz jak się nazywa?
(szampon)

Co to jest-na pewno wiesz, najeżona
jest jak jeż. Lecz nikogo nie ukłuje,
tylko zęby wyszoruje.
(szczoteczka)

Nikt z nas nie zaprzeczy, że
w nim dużo zawsze rzeczy: obierki,
odpadki, gruz i zwiędłe kwiatki.
(śmietnik)

Na dwóch nogach służę. Lubi mnie
podwórze. Czasami mnie okrywa
zakurzony dywan.
(trzepak)

Jest w łazience niby-miska, nad nią wisi
ręcznik duży. o tym wie najmniejsze
dziecko, że do mycia ona służy.
(umywalka)

Jak ten przedmiot się nazywa? Jest za
mały, by w nim pływać, lecz, gdy woda

z kranu leci, to w niej kąpiel biorą
dzieci.
(wanna)

Służy do picia, służy do mycia, bez niej
na ziemi nie byłoby życia.
(woda)

Przy drzwiach sobie leżę i proszę cię
szczerze: -Wytrzymaj buty, nie żałuj trudu,
a do domu nie wniesiesz brudu.
(wycieraczka)

Gdy wyschnie pranie na sznurze,
zaczynam gorące podróże. Daleko się
nie posunę, bo mnie trzymają na
sznurze.
(żelazko)

ZAWODY

Choć to nie rolnik, lecz rolę ma. Często
w teatrze lub w filmie gra.
(aktor)

Kto w białym fartuchu przez dzień cały
czeka, czy ktoś go poprosi
o sprzedanie lekarstw?
(aptekarz)

Kto ma na półkach książek bez liku?
i dba o książki i czytelników?
(bibliotekarz)

Kto musi ściąć drzewo mechaniczną
piłą, żeby na meble, listwy, desek
wystarczyło?
(drwal)

Kto to jest? Odgadnie chyba każde
dziecko! Stoi przed orkiestrą. Wywija
pałeczką.
(dyrygent)

W telewizji albo w radio wywiady,
audycje prowadzi.
Z artykułem do gazety także świetnie
sobie radzi.
(dziennikarz)

W mieszkaniu lament-zgasło światło,
a żyć bez prądu nie jest łatwo. Przyszedł
„czarodziej” więc do domu i oczywiście
zaraz pomógł.

(elektryk)

Na stoliku mam nożyce, gdy je sprytnie
w ręce chwyć, gdy przy pracy się
uwinę, wnet ostrzygę ci czuprynę.

(fryzjer)

Pracuje głęboko, pod czarnym sufitem.
Ludzie palą skarby przez niego zdobyte.

(górnik)

Z rudy wydartej wnętrzu ziemi, wytapia
stal najtwardszą, stoi wśród żaru
i płomieni, na roztopiony metal patrząc.

(hutnik)

Jaki zawód ma ten pan, co naprawi
każdy kran?

(hydraulik)

Pisarz-książki pisze. Drukarz-
książki drukuje. a wujek Ali książki
oprawia. Powiedz, kim jest ten wujek?

(introligator)

Ten pan nam ozdobi książkę
z obrazkami.

(ilustrator) Kto w autobusie nie usiadzie
w tyle i choć często jeździ, nie płaci za
bilet?

(kierowca)

Nie jest kotem, a bez strachu, po
spadzistym chodzi dachu. Czarne ręce
ma i twarz i ty go na pewno znasz.

(kominiarz)

Kim jest mamusia Sławki? Chodzi od
ławki do ławki, przechodzi z klasy do
klasy, jadąc przez pola i lasy.

(konduktorka)

Gdy rozpali ogień suty, gdy młotem
zadzwoi, wnet z żelaza zrobi buty. Dla
kogo? Dla koni.

(kowal)

Mam dwie dzielne pomocnice, cienką
igłę i nożyce. One kroją, ona zszywa.
Powiedz, jak ja się nazywam?

(krawcowa)

Jak się nazywają panie, których
zajęciem jest gotowanie?

(kucharki)

Nie mierzy, nie waży, a sprzedaje dużo
wierszy, opowiadań i bajek.

(księgarz)

Jaka przychodzi wróżka, gdy chory
idziesz do łóżka?

Co wróżka zapisze, połkniesz, nawet,
gdy gorzkie okropnie!

(lekarka)

Z troską pochyla się nad tobą, bo wie,
jak zmagać się z chorobą. Lek ci
zapisze czasem gorzki, mierzy ci
temperaturę i martwi się, gdy idzie w
górze.

(lekarz)

W szkółce dba ciągle o sadzonki, aby
posadzić nowy las, dba o sa-
renki i jelonki, zimą dokarmia je nie
raz!

(leśnik)

Z wielką torbą chodzi co dzień, przy
pogodzie, niepogodzie. Czeka go, gdy
listu chcesz, Kto to jest? Czy wiesz?

(listonosz)

Dosiada-nie konia, kieruje-nie lejcami.
Na maszynie ciężkiej lata nad
chmurami.

(lotnik)

Kto wonne pomarańcze dostarczył w
ciężkich skrzyniach? Kto poznał ziemi
krańce? Wiadomo...

(marynarz)

Kto najszybciej słowa pisze, kiedy
palcami stuka w klawisze?

(maszynistka)

Jak się nazywa pan, co przewiduje pogodę. W niedzielę powie wam, że padać będzie w środę.

(meteorolog)

Ciągle mąką pobielony nie żałuje swoich dłoni, ciężkie worki musi nosić, ale pracy nie ma dosyć.

(młynarz)

Jak wam się wydaje, jaką ja mam pracę: wciąż jeżdżę tramwajem, za bilet nie płacę.

(motorniczy)

Układa cegłę po cegle, układa sprawnie, układa biegle. Jak tort przekłada warstwą zaprawy i mur wysoki raz-dwa postawi.

(murarz)

Ktoś za zeszytem przegląda zeszyt, choć jest zmęczony-
jeszcze pracuje. Gdy stawia piątkę-
bardzo się cieszy! Przykro mu bardzo-
gdy stawia dwóje.

(nauczyciel)

Ma płetwy na nogach, na plecach-
powietrze. Bez trudu pokona dużą,
mokrą przestrzeń.

(nurek)

Ma biały czepek, białe ubranie, nocą
zajmuje się wyrabianiem,
a co wyrobi, upiecze smacznie,
i odda ludziom, nim dzień się zacznie.

(piekarz)

Nosi biały czepek i biały fartuszek,
a żebyś był zdrowy, czasem ukłuć musi.

(pielęgniarka)

Kto na skrzyżowaniu bez obawy staje,
bo zatrzyma ręką auta
i tramwaje?

(policjant)

Nie leży na plaży, wypatruje oczy. Gdy
potrzebna pomoc, szybko w wodę
skoczy.

(ratownik)

Słońce go budzi, słońce żegna, gdy
praca kończy się powszednia. Smak
tego trudu czujesz w chle-
bie, ten trud dla wszystkich i dla ciebie.

(rolnik)

Kto pracuje wtedy, kiedy łodzią płynie
i oczka ze sznura moczy
w głębinie?

(rybak) Kto wie co odłupać z drzewa lub
z kamieni, żeby je w filary lub pomniki
zmienić.

(rzeźbiarz)

W szeregach wojska spotkasz nierzadko
żołnierza, który chodzi z łopatką. Kiedy
kra pęka, gdy wzbiera rzeka, on na
ratunek spieszy z daleka.

(saper)

Jak nazwiesz takiego czarodzieja, który
płomieniem żelazo skleja?

(spawacz)

Pani za sklepową ladą kupujących
grzecznie wita. Tu odważy, tam
domierzy towar dobry, tani, świeży.

(sprzedawczyni)

Deska, młotek, zręczne ręce zrobią
mebli coraz więcej.
(stolarz)

Kto pracuje w hełmie, pnie się po
drabinie, kiedy syczy ogień i gdy woda
płynie?
(strażak)

Spędził dzionek przy warsztacie,
reperował buty tacie. a dla siostry mej
Adeli zrobił śliczne pantofelki.
(szewc)

Jak się nazywa taki lekarz, którego
pacjent głośno szczeka?
(weterynarz)

Każde okno szyby ma, ale kto je tam
wstawia?
(szklarz)

Halo halo woła: do kabiny 3-ciej,
proszę głośno mówić, bo na linii
Szczecin.
(telefonistka)

Klucz się zaciął w zamku, to się czasem
zdarza. Sam nie zreperujesz, biegnij po
...
(ślusarz)

Jak się zwie ten muzyk, który zagrać
umie, gdy tylko dmuchnie w blaszany
instrument.
(trębacz)

Od rana co dzień siada, na oko lupę
wkłada, rozbiera mechanizmy, na
wszystko będzie rada.
(zegarmistrz)

WARZYWA

Czytaj wprost, czytaj wstecz, będzie to
ta sama rzecz-roślina strączkowa,
pożywna i zdrowa.
(bób)

Ma gruby brzusek i ogonek mały.
Będzie z niego pewnie barszczyk
doskonały.
(burak)

Co to za pękata pani-sukienki
szeleszczą na niej. Kto z sukienek ją
rozbiera, to potokiem łzy wylewa.
(cebula)

Ma ząbki – nie gryzie w ogóle.
Ma zdrową ciotkę – cebulę.
(czosnek)

Kiedy go ucierasza, na płacz ci się
zbiera.
(chrzan)

Dumna z powodu złocistego brzuszka,
pyszni się na zagonku
w twoim warzywniku. z niej niegdyś
wyczarowano dla Kopciuszka złotą
karetę ciągniętą przez koniki.

(*dynia*)

Nie jest skoczkiem, ma tyczkę,
przerośnie ogrodniczkę. Zdobi działki,
ogródki, w nazwie ma trzy nutki.

(*fasola*)

Zielone łódeczki, w nich małe kuleczki.
Ugotuję te kulki na obiad dla Julki.

(*groch*)

Jaka to jest głowa, co głąb w sobie
chowa i w dobre gołąbki zmienić się
gotowa?

(*kapusta*)

Głos kukułki +grzyb +a-rośnie na polu,
żółte kolby ma.

(*kukurydza*)

Dobra gotowana, dobra i surowa. Choć
nie pomarańcza a poma-
rańczowa. Kiedy za zielony pochwycisz
warkoczyk i pocią-
gniesz mocno, wnet z ziemi wyskoczy.

(*marchew*)

Latem w ogrodzie wyrósł zielony.
A zimą w becze leży kiszony.

(*ogórek*)

Każdy z was odgadnie łatwo tę
zagadkę, ma bielutki korzeń i zieloną
natkę.

(*pietruszka*)

Z wierzchu czerwona, a w środku biała.
Kiedy ją jadłeś, w język cię szczypała.

(*rzodkiewka*)

W jesieni się rodzą, z jednego
wiele .Najsmaczniejsze są pieczone w
popiele.

(*ziemniaki*)

Jak jednym słowem się nazywa, do zup
wkładane różne warzywa.

(*włoszczyzna*)

Kwitnie w ogrodzie słoneczko złote,
będą w nim smaczne nasionka potem.

(*słonecznik*)

Soczystych, zielonych tuzin ma
spódniczek, chętnie ją chrupiemy, ja
i mój króliczek.

(*sałata*)

Czerwone, pyzate, smakowite latem.
a na długą zimę będą koncentratem.

(*pomidory*)

OWOCE

W mym ogródku rośnie krzak, który
cierni wiele ma. Chyba nimi bronić
chce zielone owoce swe.

(*agrest*)

To jest łobuz, jakich mało, lecz każde
dziecko zjeść by go chciało.

(*ananas*)

Choć bardzo dojrzały, zielony jest cały.
Olbrzymi jak głowa. Słodki miąższ
czerwony w swoim wnętrzu chowa.

(*arbuz*)

Ładnie pachnie żółta skórka, kwaśny
mają smak. Zawierają witaminy, każdy
wie, że to...

(*cytryny*)

Choć to „klapsy”, to nie boją. Ludzie
raczej jeść je wolą. Zawsze są smaczne,
soczyste, lecz pamiętaj-jedź je czyste!

(*gruszki*)

Niedaleko od drzewa pada, każdy je
z ochotą zjada.

Okraślutkie i rumiane, na słoneczku
dojrzewanie!

(*jabłko*)

Czarne usta, czarne brody, gdy
w dzbanuszkach są...

(jagody)

Czerwieni się ze wstydu. Dojrzewa na
słonku. Wśród zielonych listków wisi
na ogonku.

(wiśnia)

Soczyste, fioletowe, słoneczkiem
złoczone. Przynieśli je z lasu, na zimę
zrobią smażone. Rosły na krzaczkach
małych, były podobne do malin.

(jeżyny)

Pomarańczowa marchew jest. i ta,
choć okrągła, też!

(pomarańcza)

Lubię mnie dzieciaki. Szuka mnie
wiewiórka. Smaczny jestem w środku,
twarda na mnie skórka.

(orzech)

Wyrosły w ogródku na krzewach,
kuleczki małe, okrągłe. Są czarne,
czerwone lub białe. Ze smakiem
spożywasz dojrzałe.

(porzeczki)

Czerwone, pachnące, dojrzewają w
lesie. Pójdiesz po nie w czer-
wcu, pełen dzban przyniesiesz.

(poziomki)

Kształtem przypomina poziomkę-
-olbrzymia. a w końcu jej nazwy ptaszek
się zatrzymał.

(truskawka)

Dwie litery „radia” oraz „bar”
-dwa słowa, a z całości można kompot
ugotować.

(rabarbar)

Mama je w sklepie kupuje, a ty je
potem w cieście znajdujesz.

(rodzynki)

Skórka fioletowa, miąższ pod nią złoty.
Smakuje wybornie, wszyscy wiemy
o tym.

(śliwka)

DNI TYGODNIA

Mieszka w tej rodzinie aż siedmioro dzieci. Mówi się, gdy minie, że czas szybko leci.
(tydzień)

Po niedzieli, tym dniem zaczynamy tydzień.
(poniedziałek)

Dołóż jedną z liter do wyrazu „worek”. Będzie dzień tygodnia, który zwie się ...
(wtorek)

Coś ze „środka” ma dzień ten. Zaraz po nim idzie czwartek.
(środa)

W kolejce dni, ten jest czwarty.
I dlatego chyba, ... się nazywa.
(czwartek)

Kiedy tygodnia dni cztery minie, nastaje piąty. Jakie ma imię?
(piątek)

Przed niedzielą, tego dnia, zwykle szkoła jest pusta.
(sobota)

I wiosną, i zimą, w lecie
i w jesieni, ona w kalendarzu zawsze się czerwieni.
(niedziela)

ĆWICZENIA DLA UCZNIÓW NADPOBUDLIWYCH PSYCHORUCHOWO

1. Stemplowanie na papierze.
2. Kopiowanie rysunków za pomocą kalki kreślarskiej, kolorowanie.
3. Obrysowywanie wzorów – szablonów: figur geometrycznych, liter, cyfr, przedmiotów; kolorowanie, wycinanie, naklejanie na kartkę tworząc dowolną kompozycję.
4. Rysowanie lub malowanie tuszem, farbami na gazecie bez ilustracji.
5. Swobodne rysowanie nitką: różnokolorowe, długie nitki uczeń nakleja na ciemną kartkę.
6. Kompozycje ze sznurka i kolorowej włóczki.
7. Malowanie barwnych plam na mokrym papierze, a następnie obrysowanie tuszem lub mazakiem konturów powstałych plam.
8. Malowanie obrazków na podkładzie z kaszy:
  - ✓ całą powierzchnię tekturki uczeń maluje klejem z mąki i posypuje kaszą,
  - ✓ dociska kaszę inna tekturką,
  - ✓ po całkowitym wyschnięciu kleju maluje farbami na kaszy dowolną kompozycję,
  - ✓ po wyschnięciu farby kompozycję można pomalować lakierem bezbarwnym.
- 9) Kolorowa wydzieranka: uczeń palcami wydziera różne kształty, a następnie układa z nich i nakleja dowolną kompozycję.
- 10) Wykonywanie różnych prac z plasteliny.

TERAPIA SI

1. Zawijanie w koc lub kołdrę i dociskanie wzdłuż całego ciała.
2. Zawijanie w koc i rozwijanie z turlaniem w obie strony - naleśnik
3. Skakanie na piłce z uszami
4. Skakanie przez gumę
5. Masowanie ciała gąbkami o różnej fakturze, nazywanie masowanych części ciała, pytanie co jest wyżej? - kolano czy łokieć?.
6. Szczotkowanie dłoni i przedramion różnymi pędzlami i szczotkami.
7. Grzebanie palcami w ryżu, grochu, makaronach (suchych).
8. Wybieranie z miski jednego spośród różnego rodzaju ziaren
9. Zabawy z rozpoznawaniem przy pomocy dotyku przedmiotów schowanych w pudełku lub w worku, określanie ich cech.
10. Ściskanie piłeczek rehabilitacyjnych.
11. Zgniatanie, darcie kawałków gazet.
12. Opukiwanie opuszków palców o stół.
13. Siłowanie się na ręce.
14. Podskoki na: trampolinie, materacu nadmuchiwanym, piłce. W czasie podskoku osoba dorosła powinna trzymać dziecko za ręce i podciągać w górę.
15. Pajace - podskoki, orzeł na piasku
16. Taczki z trzymanie za nogi na wysokości ud, na jajowatej piłce rehabilitacyjnej, naśladowanie chodu różnych zwierząt: żaba, kaczka, pies, słoń, rak, pająk, wąż - wszystkie w pozycji kucającej, albo na czworakach, albo w pozycji leżącej (wąż)
17. Kołyski na brzuchu i na plecach
18. Odbijanie stopami piłki w pozycji kołyski na plecach.
19. Turlanie z patrzeniem na ruchomy przedmiot
20. Kręcenie się na obrotowym krześle
21. Huśtawki
22. Kącik ciszy dla dzieci nerwowych, silnie pobudzonych - namiot, pudło kartonowe
23. Zabawy z piłkami i balonami (do balonów można wrzucić ziarna kawy, koraliki itp. - będą spadać wolniej niż piłki i łatwiej je złapać)
24. Zabawy paluszkowe: jadą goście..., sroczka kaszkę warzyła itp.
25. Chodzenie po murkach, krawężnikach konstruowanych wspólnie z dzieckiem w domu, torach przeszkód z krzesła, koców, wałków, poduszek itp.
26. Pchanie i ciągnięcie różnych przedmiotów i mebli
27. Wyciąganie pościeli, ręczników, składanie koca
28. Gra w bilę
29. Rzucanie do celu
30. Ćwiczenia z ciężarkami
31. Przyjmowanie i utrzymywanie pozycji bocian, jaskółka, z otwartymi i zamkniętymi oczami.
32. Chodzenie po narysowanej linii: stopa za stopą, krzyżując nogi jak modelka, przodem, bokiem, do tyłu (dostawiając z tyłu stopę)
33. Podrzucanie i łapanie piłki z utrudnieniami: kłaśnięciem, wielokrotnym kłaśnięciem, przysiadem, obrotem ciała o 360 stopni.

TERAPIA RĘKI

Przykłady ćwiczeń rozmachowych: kręcenie ramion, rysowanie dużych kół/ serc/ kwiatów w powietrzu ręką lub pędzlem, pajacyki, wyliczanki z klaskaniem (np. Pani Zo-Zo-Zo) itp. Ćwiczenia, które angażują nadgarstek: wałkowanie, stemplowanie, odbijanie pieczętek, toczenie piłki po ścianie, zabawa w kelnera z noszeniem tacy.

Propozycja kilku ćwiczeń do zrobienia w domu.

Wszystkie ćwiczenia motoryki małej, należy rozpoczynać od ćwiczeń rozmachowych, przy których angażowana jest cała ręka, łącznie z łopatką, następnie przechodzimy

do ćwiczeń przy których pracuje nadgarstek, a dopiero kolejnym etapem, są zadania, na precyzyjną pracę dłoni, przy których pracują paluszki.

1. Do dwóch misek wsypujemy suchy piasek, jedną miskę zalewamy ciepłą lub zimną wodą – gotowe. Dajemy dziecku do zanurzenia dłoni i prosimy o opisanie różnic jakie czuje. Dodatkowo w każdej misce pod piaskiem można umieścić guziki w różnych kolorach – zadaniem dziecka jest wyłowienie wszystkich guzików dłonią a następnie posortowanie ich wg. koloru.
2. Wieszanie skarpetek lub materiału w różnych kolorach na linie do prania. Chwywanie klamerki jest świetnym ćwiczeniem, ale należy zwrócić uwagę, aby dziecko łąpało klamerkę między palec wskazujący i kciuk a nie całą dłonią. Dodatkowo można ćwiczyć liczenie lub kolory jeśli mamy skarpetki/materiały/klamerki w różnych kolorach.
3. Obieranie marchewek, ogórków lub ziemniaków. Dajemy dziecku obieraczkę i marchew, pokazujemy jak ją obrać i do dzieła. Marchew obiera się stosunkowo łatwo a z obierek dziecko może później ułożyć na blacie lub podkładce obrazek np. kwiatki lub gwiazdki. Ziemniaki dajemy do obierania dopiero gdy dziecko sprawnie posługuje się obieraczką. Ćwiczenie zawiera również element sensoryczny.
4. Do kubeczków lub filiżanek wsypujemy różne produkty które mamy pod ręką np. ryż, kasza manna, ziarna słonecznika, groch, makaron (mniejszego typu), kaszę gryczaną itp. Zapoznajemy dziecko z każdym kubeczkiem, następnie prosimy o opisanie każdego produktu, zanurzenie w nim dłoni, porównanie ich między sobą
5. Masażyki dłoni i rąk – bez specjalistycznego przygotowania możemy wykonać masażyk polegający na dotykaniu dłoni dziecka np. piłeczką z kolcami, następnie gładką, następnie puszystą – kulamy piłeczki po wewnętrznej oraz zewnętrznej części dłoni i przedramion. Można wykorzystać również szczoteczkę z miękkim włosiem lub miękką szczoteczkę do zębów – przy szczoteczkach trzeba uważać, aby dotykanie skóry było przyjemne i jej nie podrażniało. Dodatkowo można użyć myjki do ciała lub gąbki – chodzi o to, aby dotykać dłonie dziecka różnymi fakturami, w sposób dla niego przyjemny. Do masażu świetne nadają się myjki które można założyć na dłoń w kształcie zwierzątek – możemy potraktować je jako pacynki i użyć do opowiadań historyjek podczas masażu.
6. Za pomocą szczypiec np. do lodu, przenoszenie szklanych kulek lub małych przedmiotów z jednego miejsca w drugie np. z talerzyka na foremkę do lodu lub maty antypoślizgowe (na przyssawki).

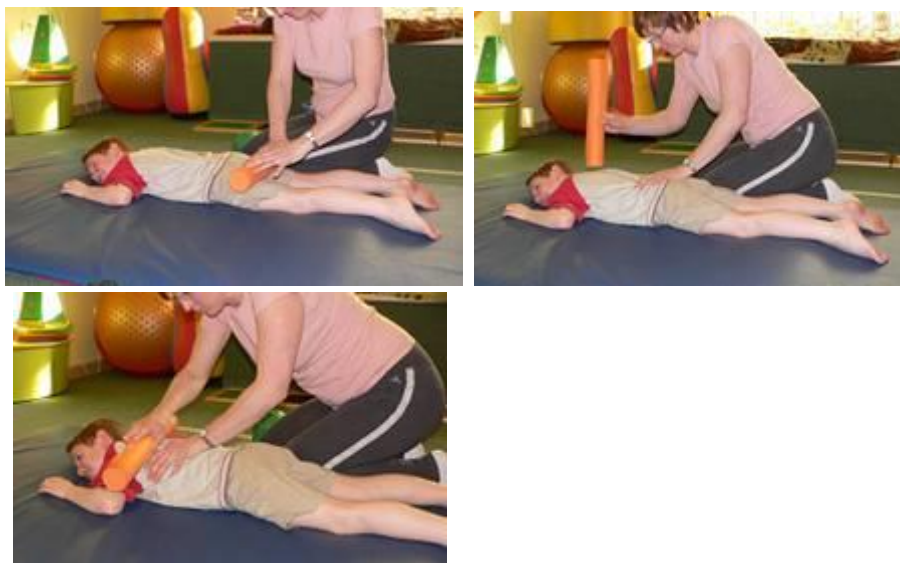
1.Masaż dociskowy rąk i nóg różnymi fakturami dwa razy dziennie

1. W czasie kiedy dziecko nie jest jeszcze ubrane (przed snem i rano po przebudzeniu) masujemy ciało dziecka (ręce, nogi, plecy) w sposób dociskający różnego rodzaju fakturami (twarde, szorstkie, kolczaste).

2. Masaż wyciszający – wałkowanie, ostukiwanie, dociskanie

3.

Dziecko leży na brzuchu. Zaczynając od pleców przesuwamy po całym ciele dziecka piankowy wałek w kierunku stóp. Następnie układamy wałek pionowo i ostukujemy nim całe ciało. Na koniec dociskamy wałkiem całe ciało dziecka.

4. Masaż wyciszający – dociskanie pod pledem

5.

Przykrywamy plecy dziecka ciężką kołdrą. Dodatkowo dziecko może leżeć na kolczastej, gumowej macie. Dociskamy rękoma, wolnymi ruchami całe ciało dziecka.

6. Masaż wyciszający – zawijanie w materac

7.

Kładziemy dziecko na materacu (pod spód możemy włożyć gumową, kolczastą matę, lub gumowe przedmioty, które dziecko dobrze będzie czuło). Powoli zawijamy dziecko w materac, tak jakbyśmy robili „naleśnik”. Przy każdym obrocie możemy docisnąć materac, oklepać. Po zawinięciu możemy w sposób spokojny rozwinąć materac lub też pozwolić dziecku wydostać się z zawiniętego materaca, tak by musiało się przeciskać, siłować z materacem.

8. **Masaż wyciszający - kompresja stawów**

9.

Dziecko siedzi po turecku z wyprostowanymi plecami. Obejmujemy dłońmi jego ramiona i dociskamy do dołu (10 lub 5 razy w zależności od wieku dziecka). Następnie łapiemy dziecko poniżej i powyżej łokcia i wykonujemy taki ruch, by docisnąć staw łokciowy (5 lub 3 razy). Podobnie robimy z nadgarstkiem trzymając jedną ręką za dłoń dziecka, a drugą ręką powyżej nadgarstka (5 lub 3 razy). Dalej dociskamy po kolei każdy palec, pamiętając o tym, by odpowiednio zablokować staw (po jednym razie).

10.

Następnie dziecko kładzie się na plecach. Łapiemy za jego udo i łydkę i dociskamy staw kolanowy (5 lub 3 razy). Na łapiemy stopę dziecka i łydkę i dociskamy staw skokowy (5 lub 3 razy).

11. **Masaż wyciszający - dociskanie dziecka do ciała rodzica**

12.

Dziecko siedzi na kolanach dorosłego. Obejmujemy dziecko ramionami i dociskamy do swojego ciała.

TERAPIA LOGOPEDYCZNA

Ćwiczenia usprawniające wargi i policzki

Ćwiczenia powinny być wykonywane codziennie przez około 10 minut.

1. Wymawianie na przemian **a – o** przy maksymalnym oddaleniu od siebie wargi górnej i dolnej.
2. Oddalanie od siebie kącików ust, jak przy wymawianiu **i**.
3. Zbliżanie do siebie kącików ust, jak przy wymowie **u**.
4. Cmokanie.
5. Praskanie (wprawianie warg w drgania).
6. Ssanie górnej wargi, a potem dolnej.
7. Nabieranie powietrza pod górną, a następnie dolną wargę.
8. Utrzymanie ołówka na górnej wardze (lekko odchylona głowa do tyłu).
9. Nadymanie policzków (wargi są zwarte).
10. Nadymanie policzków i zatrzymanie sprężonego powietrza w jamie ustnej przez około 5 sekund.
11. Nadymanie jednego policzka i przesuwanie powietrza z jednej strony jamy ustnej na drugą (zamknięte wargi).
12. Zwieranie i rozwieranie warg przy zaciśniętych zębach.
13. Unoszenie górnej wargi przy zamkniętych szczękach (widoczne są tylko zęby górne), następnie opuszczenie dolnej wargi (widoczne są tylko zęby dolne).
14. Chwytywanie dolnymi zębami górnej wargi.
15. Podsuwanie dolnej wargi pod górne zęby.
16. Kolisty ruch wysuniętych i zaokrąglonych zwartych warg (ruch może być wykonywany samodzielnie lub łącznie z ruchami dolnej szczęki).
17. Utrzymanie rurki/słomki wargami (wdech i wydech kącikami ust).
18. Próby podnoszenia za pomocą słomki lekkich przedmiotów (piórka, watki).

Ćwiczenia usprawniające język

Ćwiczenia powinny być wykonywane codziennie przez około 10 minut.

1. Dotykanie końcem języka rozchylonych warg.
2. Przesuwanie czubkiem języka od zębów górnych i cofanie go w głąb jamy ustnej (mocne tarcie językiem o dziąsła i podniebienie).
3. Wykonanie mlaskania czubkiem języka, a następnie środkiem języka.
4. Dotykanie czubkiem języka na zmianę do górnych zębów, a następnie do górnej wargi (przy maksymalnie otwartej buzi).
5. Wykonywanie daleko wysuniętym na zewnątrz językiem ruchu kołowego w prawo i w lewo.
6. Oblizywanie zębów i zewnętrznej powierzchni dziąseł pod wargami (wargi zwarte).
7. Wykonywanie ruchów języka na przemian do górnych i dolnych dziąseł (przy szeroko otwartej buzi).
8. Dotykanie „zaostrzonym” przodem języka na przemian różnych punktów na podniebieniu twardym.
9. Próby dotykania przodem języka na przemian ostatnich zębów trzonowych po obu stronach dolnej szczęki, potem górnej, przy otwartej jamie ustnej.

Ćwiczenia usprawniające podniebienie miękkie

Ćwiczenia powinny być wykonywane codziennie przez około 10 minut.

1. Płukanie gardła ciepłą wodą.
2. Lekki kaszel z wysuniętym na wargi językiem.
3. Chrapanie na wdechu i na wydechu. 6

4. Głębokie oddychanie przez jamę ustną przy zaciśniętych nozdrzach i przez nos przy zamkniętych ustach.
5. Wymawianie połączeń głosek tylnojęzykowych zwartych z samogłoskami: **ga, go, gu, ge, gą, gę, ka, ke, ko, ku, ky, ką, kę.**
6. Nabieranie powietrza nosem i zatrzymanie go w jamie ustnej. Policzki stają się „nadęte”. Zatykać nos i połknąć powietrze.
7. Naśladowanie ziewania.

Ćwiczenia oddechowe

Ćwiczenia powinny być wykonywane codziennie przez około 10 minut. Należy kontrolować sposób pobierania powietrza. Prawidłowy schemat oddechowy w trakcie mało wysiłkowych ćwiczeń wygląda następująco: **Wdech nosem przy lekko rozchyłonych ustach, wydech ustami.**

1. Dmuchiwanie na kulkę zrobioną z waty.
2. Puszczanie baniek mydlanych.
3. Chuchanie na lusterko lub własną dłoń.
4. Zdmuchiwanie kawałka papieru położonego na nosie.

Historyjki logopedyczne

Baloniki – wypychamy oba policzki powietrzem; możemy je wypychać równocześnie lub naprzemiennie.

Buźki – gwałtownie wciągamy powietrze przez ściśnięte wargi i cmokamy.

Chuchanie – wydychamy powietrze przy ustach ułożonych jak do głoski „u”.

Czesanie zębami warg – przesuwamy górnymi zębami po dolnej wardze albo dolnymi zębami po górnej wardze.

Dmuchiwanie – głośno wydychamy powietrze ustami, wdech robimy nosem (można też dla urozmaicenia dmuchać bańki mydlane, kawałek watki lub piórko).

Dmuchiwanie przez rurkę – głośno wydychamy powietrze przez język ułożony w rurkę, wdech robimy nosem.

Dotykanie językiem brody – zbliżamy czubek języka do nosa.

Dotykanie językiem przy dolnych tylnych zębach – dotykamy czubkiem języka dolnych tylnych zębów.

Dzióbek – układamy usta jak przy wymawianiu głoski „u”, a następnie wysuwamy je do przodu.

Kłaskanie – przyklejamy przód języka do okolic dziąseł i podniebienia twardego. Potem język szybko opada, uderzając o dno jamy ustnej. Powstaje przy tym charakterystyczny dźwięk kłaskania – zbliżony do odgłosu wydawanego przez kopyta konia w biegu.

Koci grzbiet – opieramy czubek języka o dolne dziąsła, a masę języka wypychamy w górę i do przodu jamy ustnej. Język układa się w garb.

Kółka szczęką – zakreślamy koła dolną szczęką.

Kręcenie językiem przy górnych zębach – wykonujemy językiem koliste ruchy przy górnych zębach („trójkach”) raz z prawej, raz z lewej strony.

Liczenie zębów – dotykamy czubkiem języka wszystkich zębów po kolei przy szeroko otwartej jamie ustnej.

Łopatka – podnosimy boki oraz czubek płaskiego języka do góry.

Młaskanie – uderzamy płaskim językiem lekko o podniebienie.

Oblizywanie dolnych zębów – przesuwamy czubkiem języka po dolnych zębach od ich wewnętrznej strony.

Oblizywanie dziąseł – przesuwamy czubkiem języka po dziąsłach od ich wewnętrznej strony.

Oblizywanie górnych zębów – przesuwamy 7czubkiem języka po górnych zębach.

Ocieranie tylną częścią języka o podniebienie – unosimy język w kierunku podniebienia miękkiego i przesuwamy językiem po podniebieniu twardym od przodu do tyłu.
Piłeczka – wypychamy językiem policzki i wargi.
Przesuwamy po podniebieniu językiem ułożonym w koszyczek – język układamy w koszyczek (łyżeczkę) i przesuwamy nim po podniebieniu od przodu do tyłu. Boki języka dotykają bocznych górnych dziąseł.
Przygryzanie boków języka – wsuwamy boki języka pomiędzy boczne zęby i lekko „żujemy” język.
Rozglądanie się językiem – język wysuwamy daleko z jamy ustnej i przesuwamy nim na boki i dookoła.
Rurka – zginamy brzegi języka, tworząc kształt rurki.
Rybki – otwieramy szeroko usta i zamykamy je.
Smutna mina - rozszerzamy usta, kąciuki ust wyginając w dół.
Szufłada – wysuwamy do przodu dolną szczękę.
Śrubokręt – stawiamy język pionowo raz na jego prawym, raz na lewym brzegu wewnątrz jamy ustnej.
Tańczymy językiem – przy szeroko otwartych ustach szybko dotykamy czubkiem języka podniebienia lub innych części jamy ustnej.
Wciąganie policzków – zasysamy policzki do jamy ustnej.
Zamiatamy językiem ocieramy czubkiem języka o dół jamy ustnej, naśladując zamiatanie podłogi, o podniebienie – zamiatanie sufitu oraz o policzki – zamiatanie ścian.
Żądło – wysuwamy wąski język z jamy ustnej.

Język hop do góry!

Śrubokręt

Wyobraź sobie, że Twój język to śrubokręt i że wkręcasz nim śrubkę w podniebienie (powierzchnia za górnymi zębami) małymi, kolistymi ruchami

Biedronka

Ma pełno kropek na czerwonych skrzydełkach. Pobaw się teraz w malarza i namaluj czubkiem języka kropki na podniebieniu

Drabina

Twój język będzie się wspinał po drabinie. Najpierw dotyka do krawędzi dolnych zębów, potem do dolnej wargi. Następnie do krawędzi górnych zębów i chowa się za górne zęby.

Dywanik

Przy rozchylonych ustach rozłóż płasko język na podniebieniu – jak dywanik. Postaraj się przytrzymać język w tej pozycji 15, 30 sekund, a może dłużej.

Malowanie

Wyobraź sobie, że postanowiłeś z rodzicami odmalować swój pokój. Twój język, tak jak duży pędzel, maluje podniebienie.

Miotła

Spróbuj pozamiatać językiem, tak jak miotłą, podniebienie.

Młotek

Młotek głośno stuka: stuk-puk. Stukaj o podniebienie tak jak on.

Muchomor

Policz kropki na kapeluszu muchomora., a potem narysuj czubkiem języka tyle samo cętek na swoim podniebieniu.

Piłka

Weź piłkę i podrzucaj do góry. W czasie gdy piłka leci do góry, unosz do góry także koniuszek języka i dotykaj do podniebienia tuż za zębami.

Słoń

Jaki ten słoń duży! Pomóż ściągnąć słońowi gapetyczny owoc z drzewa. Sięgnij czubkiem

języka do ostatniego zęba na górze i na dole, po lewej i po prawej stronie. Spróbuj.

Konik

Naśladuj stukot końskich kopyt, odbijając język od podniebienia (kłaskanie).

Głonojad

To taka rybka, która mocno przysysa się do ścianek akwarium i zjada glony. Spróbuj mocno przyssać czubek języka do podniebienia tuż za zębami i opuszczaj powoli żuchwę (brodę).

Zjeżdżalnia

Zobacz, jak zając zjeżdża ze zjeżdżalni. Zjedź językiem po podniebieniu od zębów górnych w głąb buzi.

Siłownia

Spróbuj „podnieść” podniebienie językiem. „Siłuj się” ze swoim podniebieniem. Sam język to mało. Usiądź wygodnie na stołku, a za Tobą niech stanie rodzic. Wyciągnij obie ręce do góry, a rodzic niech lekko naciska swoimi dłońmi na Twoje. Pchaj jednocześnie w górę i ręce, i język.

Dzięcioł

Dzięcioł stuka dziobem w drzewo. „Stukaj” czubkiem języka w podniebienie tuż za zębami.

Klej

Wyobraź sobie, że czubek języka jest mocno przyklejony do podniebienia, a Ty, opuszczając dolną szczękę, próbujesz go odkleić, ale nie dajesz rady. To jest bardzo mocny „klej”.

Hop do góry!

Jeżeli lubisz skakać, to podskocz i jednocześnie niech Twój język podskoczy do góry za zęby. Każdy skok to jednocześnie ruch języka do góry. Usta są lekko rozchylone.

Ciekawe, ile razy tak podskoczyć?

Kot

Kot wypił właśnie miskę mleka. Obliz wargi dookoła, w prawo, w lewo. Dotknij czubkiem języka do górnej wargi, do dolnej i do kątek ust.

Zawody

Rozchyl usta, unieś język do podniebienia i podnieś ręce do góry. Ile sekund tak wytrzymasz? Zrób zawody z kolegą lub rodzeństwem, kto wytrzyma dłużej.

Płot

Porządny płot ma dużo desek. Skacz czubkiem języka z jednego zęba na drugi, najpierw na górze, a potem na dole. Raz zacznij od ostatniego z lewej, a raz z prawej.

ĆWICZENIA REWALIDACYJNO - WYCHOWAWCZE

SAMOOSŁUGA

Wdrażanie do osiągnięcia optymalnego poziomu samodzielności w podstawowych sferach życia.

- kształtowanie umiejętności gryzienia i żucia pokarmów
- kształtowanie umiejętności ściągania części garderoby
- nauka chwytania kubka i kierowania do ust
- nauka trzymania pokarmów i kierowania do ust (chrupki)
- nauka trzymania łyżki i kierowanie jej do ust
- siedzenie z podparciem, próby siadania bez podparcia
- stanie z podtrzymywaniem
- przemieszczanie się samodzielnie w dowolny sposób: czołganie, przesuwanie, pełzanie
- zdejmowanie chusty zasłaniającej oczy, głowę.

Nauka :

- nawiązywania kontaktów,
- kształtowanie sposobu komunikowania się z otoczeniem.
- budowanie atmosfery sprzyjającej nawiązaniu kontaktu z dzieckiem poprzez pozytywne emocje
- budowanie atmosfery sprzyjającej odczuwaniu przez ucznia potrzeby akceptacji
- nawiązanie kontaktu poprzez słowo tzn. rozpoznawanie głosu nauczyciela, reakcji dziecka na własne imię
- nawiązanie kontaktu którego źródłem jest dotyk poprzez masaż rozwijanie umiejętności nawiązywania przez dziecko kontaktu wzrokowego
- podawanie ręki na powitanie i pożegnanie
- słuchanie ludzkiej mowy poprzez czytanie bajek, opowiadań, słuchowiska.

USPOŁECZNIANIE

Nauka nawiązywania kontaktów, kształtowanie umiejętności współżycia w grupie.

- nawiązanie bezpośredniego kontaktu ze zwierzętami i roślinami poprzez: dotykanie, głaskanie, wężanie
- kontakt z żywiołami: wodą, powietrzem, ziemią, ogniem poprzez: dmuchanie powietrzem z suszarki, przelewanie wody, obserwowanie palącej się świecy, dotykanie piasku
- budowanie atmosfery zaufania i bezpieczeństwa poprzez: przytulanie, głaskanie, obejmowanie
- rozróżnianie osób z najbliższego otoczenia
- nawiązywanie nowych kontaktów poprzez poznanie sąsiadów, osób odwiedzających dom rodzinny.
- współdziałanie w czasie zabaw i ćwiczeń
- właściwe reagowanie na głos opiekuna
- podawanie ręki na powitanie i pożegnanie.

MOTORYKA DUŻA I MAŁA

Usprawnianie ruchowe i psychoruchowe w zakresie dużej i małej motoryki, wyrabianie orientacji w schemacie własnego ciała i orientacji przestrzennej.

- rozwijanie i kontrolowanie ruchów palców i rąk
- usprawnianie sprawności manualnej poprzez zabawy paluszkowe i baraszkowanie
- nauka i doskonalenie chwytu przedmiotów z otoczenia: zabawek, dłoni partnera
- stymulowanie umiejętności manipulowania przedmiotami poprzez: dotykanie przedmiotów o różnej fakturze, gniecie papieru, malowanie dłonią, zabawy z wodą, plasteliną
- poszerzanie świadomości własnego ciała poprzez: leżenie na brzuchu i plecach, ślizganie się w kółko na brzuchu i placach, masaż brzucha i pleców
- pobudzanie aktywności dziecka w pozycji siedzącej poprzez: podciąganie i opuszczanie kolan, rozcieranie i oklepywanie kolan, uderzanie piętami lub stopą o podłogę, dotykanie łokciami kolan, kołysanie się, huśtanie
- ukierunkowanie umiejętności turlania się i pełzania dziecka poprzez: turlanie się, pełzanie, czołganie się, ciągnięcie za kostki nóg.

POZNANIE POLISENSORYCZNE (WIELOZMYSŁOWE)

Rozwijanie zainteresowań otoczeniem, wielozmysłowe poznawanie tego otoczenia, naukę rozumienia zachodzących w nim zjawisk, kształtowanie umiejętności funkcjonowania w otoczeniu.

- rozwijanie wrażliwości słuchowej dziecka
- wysłuchiwanie dźwięków z otoczenia

- słuchanie nagrań różnych efektów dźwiękowych
- wysłuchiwanie wytwarzanych dźwięków poprzez grę na instrumentach, stukanie palcami o blat stołu, toczenie hałasujących przedmiotów
- przekazywanie dziecku zjawisk muzycznych za pomocą rytmicznego masażu, kołysania do muzyki
- słuchanie piosenek, czytanych przez nauczyciela bajek, opowiadań
- wdrażanie do reagowania na imię
- rozróżnianie osób z najbliższego otoczenia
- skupianie wzroku na określonym przedmiocie: np. światło latarki
- wodzenie wzrokiem za przedmiotem
- wyciąganie ręki po wskazany przedmiot
- chwytywanie wskazanego przedmiotu
- próbowanie różnych smaków
- wprowadzenie elementów aromaterapii
- dotykanie i masaż różnych części ciała: poklepywanie, opukiwanie, głaskanie, łaskotanie, nacieranie
- dostarczanie dziecku doświadczeń zmysłowych poprzez poznawanie różnych struktur powierzchniowych i doznań termicznych: kształt przedmiotów, miękkość, chłód, suchość, wielkość, wagę, zapach, smak, szmer przy dotykanii.

APLIKACJE WSPIERAJĄCE ROZWÓJ UCZNIÓW

Memory jesień¹

aplikacja na tablet w postaci gry dydaktycznej z zastosowaniem symboli MÓWik. Gra polega na odnajdowaniu par takich samych kart. Zawiera symbole, pasujące do nich skojarzenia oraz zdjęcia o tematyce jesiennej. Każdy obrazek „wypowiada” nazwę. W zależności od potrzeb istnieje możliwość włączania i wyłączania dźwięku oraz dopasowania: symbol – symbol, zdjęcie – symbol, zdjęcie – zdjęcie, symbol – skojarzenie. Niewątpliwym atutem gry jest MÓWik, dzięki któremu dziecko nie tylko widzi obraz, ale także słyszy, a w konsekwencji uczy się rozumienia mowy i integruje konkretne usłyszane słowo z obrazem. Gra przewiduje stopniowanie trudności, jej zasady są proste. Uczeń odsłania 2 karty. Jeśli są one takie same, zostaną zdjęte z planszy, jeśli nie, będą odwrócone z powrotem (po ok. 2 sekundach). Zadaniem ucznia jest zdjęcie wszystkich kart przy możliwie najmniejszej liczbie odsłon. Aplikacja wspomaga ćwiczenie pamięci wzrokowej i słuchowej, skojarzeń oraz naukę słownictwa. Sprawdza się w nauczaniu dzieci ze SPE, zwłaszcza dzieci ze spektrum autyzmu, u których tak ważne jest rozwijanie umiejętności łączenia w pary i dobierania takich samych elementów.

Kids visual games²

aplikacja do wgrania na tablet 15 gier edukacyjnych o różnym stopniu trudności. Gry sprawdzają się podczas zajęć kształtujących m.in. percepcję wzrokową, przestrzenną, pamięć, śledzenie, sekwencjonowanie, planowanie i umiejętności motoryczne. Mogą być zatem wsparciem w pracy z dziećmi ze SPE, a zwłaszcza potrzebującymi wspomagania rozwoju wyżej wymienionych funkcji (dzieci z zespołem Aspergera, autyzmem, niepełnosprawnością intelektualną).

Poznaj i dopasuj³

¹ https://www.mowik.pl/inne_oprogramowanie/inne_memory/Memory%20jesie%C5%84

² Aplikacja do pobrania z Google Play i zainstalowania na tablecie lub telefonie z systemem Android lub iOS.

³ <https://www.androidlista.pl/item/android-apps/9329741/kids-learn-explore-and-match/>

aplikacja do wgrania na tablet z oprogramowaniem Android, przeznaczona dla młodszych dzieci. Gra wspomaga rozwijanie pamięci, zdolności logicznego myślenia, płynności i dokładności wykonywanych ruchów, umiejętności łączenia faktów, kojarzenia, nazywania rzeczy, rozpoznawania, rozszerza także zasób słownictwa. Można ją wykorzystywać na zajęciach z języka obcego, gdyż istnieje możliwość wyboru języka. Dzieci, bawiąc się, poznają otaczający świat – przedmioty i ich nazwy, dowiadują się, jak są ze sobą powiązane. Kolorowe obrazki i głos lektora zachęcają dzieci do oglądania i słuchania, rozwijając ich wyobraźnię. W aplikacji nie zastosowano głośnych, zaskakujących dźwięków, może zatem być wykorzystywana w pracy terapeutycznej i edukacyjnej z dziećmi z autyzmem.

Inny niż wszystkie⁴

gra przeznaczona dla dzieci w młodszym wieku szkolnym, w tym z autyzmem. Kształtuje umiejętności logicznego rozumowania i kategoryzacji, pozwala na rozpoznanie i pogrupowanie ważnych właściwości przedmiotów. Poszczególne rundy gry zawierają cztery przedmioty, które wyświetlane są na ekranie. Trzy z nich mają wspólną cechę łączącą je w kategorię. Kategoria zawsze posiada swoją nazwę. Czwarty przedmiot nie należy do danej kategorii, dlatego jest inny niż wszystkie. Zadaniem dziecka jest odnalezienie przedmiotu różniącego się od pozostałych. Kategorie przedmiotów występujących w grze to: zabawki, narzędzia, ubrania, przyrządy szkolne, kwiaty, grzyby, owoce, warzywa, słodycze, ssaki, ptaki, owady i stworzenia żyjące w morzu.

Szara komórka⁵

serwis oferujący ćwiczenie funkcji poznawczych: pamięci, szybkości pracy, uwagi, orientacji przestrzennej, logicznego myślenia, przewidywania. Są w nim ćwiczenia, gry, treningi wspomagających usprawnianie wymienionych funkcji. Wszystkie narzędzia zostały pogrupowane i przypisane do konkretnych funkcji poznawczych. Część ćwiczeń jest przeznaczona dla osób z ADHD oraz dysleksją, można je zatem wykorzystywać w pracy z uczniami wykazującymi te zaburzenia, ale także z każdym uczniem potrzebującym usprawniania w zakresie funkcji poznawczych. Narzędzia opracowano we współpracy ze specjalistami z zakresu psychologii poznawczej. Dostęp do wybranych ćwiczeń jest bezpłatny, po zarejestrowaniu się zalogowaniu na platformę.

Dobble⁶

bardzo lubiana przez uczniów gra towarzysko-edukacyjna, dlatego można ją wykorzystywać do nauki, utrwalania wiadomości, doskonalenia czytania, wzbogacania słownictwa, ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej, spostrzegawczości, logicznego myślenia, koncentracji uwagi, niwelowania dysfunkcji i usprawniania deficytów w zakresie mowy. Gra sprawdzi się zatem podczas zajęć logopedycznych, na przykład w celu utrwalenia głoski *r*, głoski *sz* itd.

SzumiMI⁷ logopedia na wesolo

aplikacja na tablety i smartfony z systemem Android, stworzona z myślą o dzieciach wykazujących problemy logopedyczne. Bohaterką aplikacji jest Mała Mi, która ma problemy z wymawianiem niektórych słów i razem z użytkownikami ćwiczy ich prawidłową wymowę. Dzięki „SzumiMi” można urozmaicić zajęcia i uczynić je

⁴ Aplikacja do pobrania z Google Play i zainstalowania na tablecie lub telefonie z systemem Android lub iOS.

⁵ <http://www.szarakomorka.pl/>

⁶ <http://dobbblemania.pl>

⁷ Do pobrania bezpłatnie w sklepie App Store i Google Play: <https://play.google.com/store/apps/details?id=pl.yummy.mimowaszumki&hl=pl>

przyjemniejszymi dla ucznia oraz wspomóc jego terapię logopedyczną. Zabawy zostały przygotowane z udziałem pedagogów i logopedów w celu zwiększenia motywacji do pracy dziecka, które sepleni. Aplikację można wykorzystać podczas ćwiczenia poprawnej wymowy głosek trzech szeregów: szumiącego *sz, cz, ż, dż*, syczącego *s, z, c, dz* i ciszącego *ć, ś, ź, dź*. Ćwiczenia z Mi, oprócz treningu logopedycznego polegającego na różnicowaniu par głosek, doskonalą spostrzegawczość, pamięć, usprawniają analizę słuchową i funkcje słuchowe (słuch fonematyczny), wzrokowe oraz grafomotoryczne.

MiMowa⁸

serwis logopedyczny, który poprzez gry i zabawy online ćwiczy u dzieci poprawną wymowę. Ćwiczenia dostępne w serwisie można wykorzystywać do wspomagania i uatrakcyjniania specjalistycznych zajęć z terapii wad wymowy. Pomoce logopedyczne zostały podzielone na kategorie wybrane ze względu na nazwę głosek nieprawidłowo artykułowanych, czyli seplenie, rwanie oraz kappacyzm i gammacyzm. Utworzono także dział *Gimnastyka buzi i języka* jako wstęp do każdego rodzaju ćwiczeń logopedycznych. Zaletą serwisu jest możliwość wydrukowania z plików pdf ćwiczeń towarzyszących każdej zabawie. W codziennej pracy z uczniem ćwiczenia mogą być wykorzystywane przez nauczycieli i logopedów oraz rodziców. „MiMowa” doskonale się sprawdza jako element wzbogacający zajęcia logopedyczne prowadzone również w domu.

Słownik Malucha⁹

aplikacja wspomagająca rozwój mowy, w szczególności młodszych dzieci oraz dzieci z dysfunkcjami – zespołem Aspergera i autyzmem. Narzędzie zawiera około 100 ilustracji i dźwięków oraz 3 gry edukacyjne, które można wykorzystywać podczas nauki mowy i rozumienia mowy.

Edukole¹⁰

platforma służąca do nauki mowy, doskonalenia pisania, czytania, ale także ćwiczenia percepcji słuchowej, wzrokowej i wzrokowo-ruchowej. Oferuje różnorodne gry, które z powodzeniem można stosować jako zabawy wspierające rozwój percepcji, doskonale sprawdza się w pracy z tablicą interaktywną.

Materiały opracowały:

Monika Borucka

Beata Wierzchoń

Joanna Betańska

Sylwia Ostrowska

Joanna Bożyk

Małgorzata Madeńska

Edyta Kuś

Kwiecień 2020 r.

---

⁸ <https://www.mimowa.pl/>

⁹ Aplikacja do pobrania z Google Play i zainstalowania na tablecie lub telefonie z systemem Android lub iOS.

¹⁰ <http://edukole.pl/>

